

Slovenski GLASNIK.

Lepoznansko - poduččen list.

Štev. 10. V Celovcu 1. oktobra 1866. IX. tečaj.

Svetopolk in njegovi sinovi.

(Zložil Fr. Levec.)

Čuti Svetopolk, da šteti že trenutki so njegovi,
K sebi torej še pokliče sine, da je blagoslovi,
Da jim v preslovesni uri, tako blizo smrti blede,
Položi na srce zadnje še očetovske besede.

Kajti njemu, ki slovanstvu krepko dal je spet veljavo,
Ki je tako daleč širil moč njegovo, čast in slavo,
Njemu pred vsem drugim bilo zmerom je na tem ležeče,
Da Slovan na vek ohranil bi si bil ime sloveče.

Zbranim sinom oče palic drobnih butarico dade,
Da čez sredo prelomile bi jo roke čvrste, mlade.
In najmlajši sin poskusi oču voljo izpolniti,
Toda njemu ni mogoče butarice prelomiti.

Kar tedaj ni prvi storil, sin poskusil zdaj je srednji,
Vendar ni mu sreča mila in na vrsti je poslednji;
Hrabri Mojmir pa smehlja je butarico v roke vzame,
Razvezavši jo posamez šibice lomiti jame.

„Kaj, sinovi, pravi oče, kaj iz tega se učite?
O, ves čas v življenji svojem zložni bratje ostanite!
Dokler bodete jedini, moč nobena vas ne zmaga,
Ali nejedini kmalu tujcu bodete podlaga.“

Še jim govori besede, skušnje i pómembe polne,
Ter uči je sloge svete, a neslogo črno kolne,
Zdaj, ko jim zapušča zemljo tako drago mu slovansko,
Blagoslovi je poslednjič še z besedo veličansko. —

Pa kako, sinovi, oču zadnjo voljo ste spolnili?
Nejedini sami tujca ste v deželo povabili,
Ki nesrečni domovini vzel je svobodo in slavo,
In Slovan po lastni krivdi moral je vkloniti glavo!

Hči mestnega sodnika.

(Izvirna zgodovinska povest iz 15. stoletja, spisal J. Jurčič.)

IV.

„Nó, káko srečo ste imeli sinoči? Ali ste jo videli, svojo golobico in kako ste jej na srce govorili?“

Tako je prašal Averspergovec drugo jutro, pri zajutruku sedé, svojega prijatelja in gósta, ki je ravno v sobo stopil.

„Slabo srečo sem imel, — odgovori oni, ter se vsede njemu nasproti. — Za Boga in svetega Marka, to je prva ženska, pri kateri mi vedno spodletuje. Če mi kakov starec navskriž ne pride, že me čaka druga nesreča. Ali da naravnost povem, ravno to, da se mi vse upira, spodbuja me, da ne odjenjam, dokler ne dosežem svojega namena.“

„Kaj pa je bilo sinoči? Ali niste govorili ž njo?“

„Da, komaj sem jo bil do okna sklical, zaslišim hrup konci vrta, kjer sem bil svoje spremljevalce pustil. Nekaj teh mestnih mačkov nas je bilo zasledilo, in povem vam, da je bila reč bolj resna, kakor sem si mislil, da bi utegnila biti. Zares, jaz nisem verjel, da bi imeli ti ljudje toliko srcá, da bi se nas lotili. Pet pravih mož sem imel, pa sem se moral vendar odtegniti.“

„Kdo je bil z vami?“

„Da, tukaj pa ne vem, kako bi vam odgovoril. Bojim se vas. Pet vaših mož sem bil vzel s seboj. Vprašati vas sinoči že nisem mogel in mislil sem si, da bi mi gotovo tega ne odrekli, so-sebno ker vas poznam, da po svoji navadni dobroti vsacemu poštenjaku radi pomorete.“

„To ni nič, saj ste menda vse prignali nazaj.“

„Želel bi, da bi vam mogel pritrditi, ali škoda, da ni tako. Meščanov se je bilo toliko toplo, da smo bili v zadregi in eden izmed vaših, ne vem kako mu že pravite, ostal je na mestu, bojim se da mrtev!“

Od jeze je po tem Juri s Turjaka zarudel, svojo visoko postavo sè stola sklonil in molče koračil dvakrat po sobi gori in doli.

„Mrtev! — Eden mojih ljudi? Jaz, deželni glavar bi dal meščanom, tem cunjarjem, svoje hlapce pobijati? — Povedite mi, zakaj so vas prijeli; ali ste vi začeli?“

„Za tatove so nas imeli, kakor se mi zdi. Tudi menim, da ne ve, razun deklice, živa duša v mestu, po kakem poti sem prav za prav hodil.“

„Že dobro! Da-si ravno nisem hotel prezgodaj v osir drezati, pride mi vendar dobro, kakor je prišlo. Lep izgovor imam zdaj in lahko mi bode, mestu malo na rep stopiti.“

Strežaj pride v sobo in naznani, da se je mestni sodnik Sumerek oglasil prošé, da bi smel s poglavarjem govoriti.

„Pripelji ga gori!“

Ko služabnik odide, pravi Turjačan svojemu tovaršu: „Glejte, kakor nalašč in ravno v pravem trenutku mi pride.“

„Veste kaj, midva imava oba opravek s tem sodnikom, vendar moj je jako različen od vašega. Zato mislim, da bode boljše, če jaz odstopim in se vidva v tej reči sama pomenita,“ reče Cirijani.

„Kakor vas je volja. Lehko se tu v stransko sobo odmaknete in slišali boste, kaj in kako mi bo človek tožil vaše in moje grehe.“

Ko je bil potem deželni poglavar sam, vsedel se je zopet na stol, popil polno kupo vina in jezno čelo nagrbnil. Nekaj hipov in sodnik je stopil v sobo. Bil je v svoji dolgi sodniški obleki, ktera je jako pristovala resnobnemu obnašanju, ki je pričalo, da si je mož dobro v svesti svojega častitljivega poklica in poštenega značaja. Bodi-si, da je Aversperg zdajci domislil se, kako nevarnega in modrega nasprotnika svoje in svoje hiše prevzetnosti ima pred seboj, ali pa ga je vodilo neko naravno čutilo, ktero nehoté spoštovanje do močnejšega duha zbuja, naj bo to ali ono, — vstal je veliko bolj prijazno, kakor si je morda domišljjal, in šel do srede sobe sodniku naproti. Na vprašanje, kaj bi tu želel, pravi sodnik:

„Najnaprvo, milostljivi gospod, naj povem, da sem tukaj kakor pooblastenec, ki ne prosi in ne govori za-se, ampak za naše staro in čestito mesto.“

„To si lahko mislim; na dalje! Povedite, kaj prosi mesto od mene? Sicer je imelo navado od Averspergov tirjati in tožiti je okoli vladarja.“

Sumerek je pač čutil, kam to pika. Ker je v prejšnji pravdi z Averspergi sosebno on delal za mesto, bodlo ga je nekoliko, da bi tudi tako naravnost dal, kakor je dobil, pa premislil si je in djal samo: „Gospod poglavar! mi meščanje za pravico vselej najprej prosimo, zato tudi danes. Mislimo pa po svoji naravni pameti, da pravico tudi tirjati ima vsak dovoljenje od Boga, ki je enako pravičen za vse.“

Deželni poglavar se na to glasno zasmaja.

„Kakor še le zdaj vidim, je ljubljansko mestno ljudstvo iz vas enega meniha skazilo, zakaj če se zelo ne motim, ste mi prišli pridigo delat. Pa da boste videli, da je bil moj učenik sv. vere ravno tako moder, če ne bolj, ko vaš, naj vam povem, da nimamo vsi ljudje enacih misli o pravici. Zdi se mi, da je Bog sam ene ljudi više postavil kot ene, da je v četrti zapovedi pokorščino zapovedal (ktere bom Ljubljancane še le naučili), da ni nikjer dovolil, da bi se nizko ljudstvo povzdigovalo in še marsikaj, kar vam bom potlej povedal, kedar boste to dobro premislili. Zdaj pa povedite, kaj bi vendar radi?“

Sumerek je težko zakrival nevoljo. Moško je uprl oči v glavarjev obraz, kakor bi se mu nevredno zdelo na zasmehovavne besede odgovarjati, in djal mirno: „Gospod, vas je naš milostni viši gospodar in vojvoda postavil za varha in svojega namestnika v deželi in sosebno v njenem poglavnem mestu. Včerajšnja noč pa je nekaj vaših ljudi nepokoj delalo po mestu, eden izmed njih je celo čez zid v zaprto mirno meščansko hišo plezal. Tudi so se naši straži z orožjem v roci ustavljali in tako bi bilo kmalu prišlo do pobojev. Mi meščanje se

nadjamo, da se vse to ni z vašo voljo in vednostjo zgodilo; in da ne bo kaka druga vera med ljudmi navstala, prosimo vas, da tiste ljudi kaznujete in z naprej skrbeti blagovolite, da se ponočni mir več ne kali“.

„Hem, to je vse? pravi Aversperg. — Le idite pa potolažite uboge strahopetce po mestu. Jaz sem bolj skrben za-nje in za vas, kakor si domišljate. Vso to reč sem že preiskal, pa moram vam povedati, da je vsa drugačna, nego ste jo vi razložili. Vsa krivda pade na vas in vaše meščane. Kajti jaz ne vem, zakaj bi vaši stražniki mojih stražnikov pri miru ne pustili?“

„Ne zamerite mi, da se predrzmem ugovarjati: prvič ima mesto pravico stražo postavljati in nihče drugi. To je ena naših privilegij, ktere nam je vojvoda slovesno potrditi blagovolil, drugič pa si drznem pristaviti, da, če ljudje čez plotove lezejo, morajo prej veljati za tatove kakor za stražnike“.

„Tudi tukaj vas niso prav podučili, ljubi moj gospod sodnik! Kaj morem jaz zato, če eden mladih in živih mladenčev leze k svoji ljubici?“

Sodnik je prebledel. Vedel je, kam to meri, a odgovoriti ni mogel. Ali je imela njegova hči kaj pri tem? Kako v Aversperg to? „K svoji ljubici,“ saj tako je djal. Ko bi bila za mesto in za njegovo življenje nevarnost, Janez Sumerek bi bil stal mož, meščan krepak in neustrašen. Ko mu je pa le misel o majhni verjetnosti prišla, da njegovo dete, njegova edina ljubezen ne bi bila take čednosti, kakor si je mislil, — tu se je tresel in pozabil.

To je menda zapazil tudi Aversperg, kajti posmehljivo je djal:

„Ne zamerite sodnik! Ni mi v glavo palo, da se neni o vaši hčeri. Lepa deklica zares in skoraj vredna, da se plemenitaš ozre po njej“.

„Gospod poglavar, — pravi sodnik jezo — to so besede, na ktere vam jaz ne odgovarjam. Nisem prišel, da bi se mi moje poštenje — —“.

„Že vem, že vem, kaj imate na jeziku, pa pustiva to reč in zmeniva se dalje. Vi mi niste vsega povedali. Eden mojih ljudi je ubit sinoči. To boste pač lahko sprevideli, da jaz svojo veljavo in svojo čast izgubim, če dovolim, da meščanje moje hlapce brez kazni pobijajo. Zato jaz tirjam od vas, da mi v štiri in dvajsetih urah izveste in daste tistega meščana, ki je mojega hlapca ubil“.

„Hlapec vaš — odgovori sodnik — ni ubit, da-si ravno je ranjen tako, da ne vem, ali bo živel. Pri meni je in kar mu more ljubezen bližnjega storiti, uživa v moji hiši. Kedar vas je volja, pošljite po-nj. Sicer pa vam moram naravnost reči, da ne vem, kdo ga je ranil, in tudi, ko bi ga vedel, ne bode ga mesto izdalo, ker on je bil med nepokojniki in se na lepo besedo ni hotel udati.“

„Če ga v štiri in dvajsetih urah ne izdaste, kdor ga je ranil, potem bom jaz sam kaznoval.“

„Jaz prevzamem vso pregreho tistega na svojo vest, ki se mu je ustavljal in ga je ranil.“

„Dobro. Tedaj bom kaznoval vas. Pomislite!“
 Rekši mu migne, naj odide. Sodnik se malo pokloni in odhajaje reče: „Ne bojim se. Kedar boste prst položili na ljubljanskega sodnika, sprevideli boste, kaj je pravica. Število meščanov ni ravno majhino in vsi ti bodo vedeli, da imajo še enega višega gospodarja, kakor je deželni poglavar, tudi ko Janez Sumerek ne bo že več živel in vi ne.“

Zdaj je bilo na Averspergu, da je barvo sprevrgel. Razkačen se je z eno roko doteknil zlatega ročnika na bodalu, z drugo kazaje na vrata vpil: „Pes, tam so duri!“

Ko je sodnik zapustil stan poglavarjev, šel je naravnost domú, tam dal poklicati nekoliko starih pa mlajih meščanov, na ktere se je najbolj zanašal. Med poslednjimi je bil tudi naš pošten Simon, ki se je pred vsemi drugimi rotíl in klel, da, dokler bode on živel, ne bodo vsi plemenitaši ne lasu izpulili iz glave najboljšemu sodniku, kar jih je Ljubljana imela in jih bo. Konec vsega posvetovanja je bil ta, da so si možje sveto zavezeli, svoje stare privilegije proti vsacemu do krvi braniti, tistega, ki je vojaka ranil, ne izdati in ko bi se reči na dalje motale, milostnega vladarja na razsodbo in pomoč poklicati.

Juri Aversperg pak je precej, ko je sodnik odšel, s kupico vina jezo splahnil, malo sklel se, in smijaje se klical svojega tovarša iz stranske sobe.

„Kaj pravite, Cirijani, ali ni bila spoved med menoj in tem sodnikom prav zanimljiva? Saj ste vendar vse slišali?“

„Nekoliko, pa iz tega sem presodil, da ste od kraja prav po poglavarjevo govorili, proti koncu pa ne po vaši navadni modrosti. Saj veste, da na svetu moramo biti vsi kolikor toliko hinavci. Svojih pravih misli ne smemo vsacemu praviti. Poslednjič naslov, ki ste mu ga nateknili, vem da je moža hudo razkačil in to mi boste potrdili, da je eden najnevarniših vaših sovražnikov.“

„Kaj! ko bi bil še trikrat nevarniši, hočem ga ponižati, da bodo on in vsi ljudje enake vrste vedeli, kaj se pravi pravdati z možmi, ki imajo nekaj imena.“

„Ne zamerite mi — pravi na to Lah — če sem prav slišal, žugal vam je, da se pri vojvodi pritoži in gotovo veste bolje od mene, da ta Ernest meščanstvo in beraštvo bolj podpira, kakor pa može tistega rodú, iz ktereга je sam.“

„Vem in ko bi jaz to babo, Ernesta, dosegel, hotel bi ga z nožem podučiti, česar ne vé. Pa tudi vem, da imam zdaj ravno po njem toliko oblast, da tega sodnika v kraj spravim, predno bo utegnil drugam poročati, kaj delam.“

„Kaj, zapreti?“ vpraša Cirijani in oči se mu zasveté, kajti nekaj mu je na misel prišlo, ki je ravno njegovim nameram bilo več ko prikladno.

„Kaj je, če ga zaprem! Vzrok se bo dobil prav dober.“

„In potlej je njegova hči — — —“

„To vam mar, meni nič!“

In še dobro dolgo sta se potem ta dva plemenita moža posvetovala, kaj in kako. Kakovi so bili ti črteži in kako so se jima stekli, naj čast. bralec iz naslednjega povzame.

V.

Drugi dan so se zbrali vsi svetovavci v mestni hiši, ki je tačas stala na starem trgu in so ukrenili, kedar se še kaj enacega zgodi, da se nevtegotoma pošlje nekaj meščanov do vojvode. Za zdaj pa so zopet bili vsi te misli, ni za dlako udati se krivičnim tirjatvam poglavarjevim, stare mestne privilegije tudi z orožjem braniti in zvesto varovati čast mestnega sodnika.

Nekaj dni je potem preteklo. Poglavar svojega žuganja ni bil izpolnil, da-si ravno mu mesto ni hotelo izdati moža, ki je bil v boji na ulicah njegovega hlapca potolkel; vse bi se bilo celó pozabilo, ko se ne bi bila tretji dan novica po mestu razširila, da se je po noči število poglavarjevih vojnih hlapcev precej narastlo. Govorili so, da je vse, kar jih je imel na svojem gradu, k sebi poklical v mesto in da so mu jih nekaj tudi prijatelji plemenitaši, med njimi zlasti Apfaltrerni, posodili. Ni čuda tedaj, da so meščanje malo utihnili, natihoma shajali se, in glave stikaje šepetali in ugibali, kaj se bo iz tega napravilo. Kakor da bi hotel meščanom nagajati, pošiljal je glavar majhina krdela svojih vojakov po ulicah, kakor za stražo. Mestni čuvaji so se po Sumerekovem povelji le-tem ogibali in tako je bil več časa pokoj.

Vendar je Sumerek vedel, da vse to nekaj pomeni in da glavar nekaj namerava. Ni mu bilo neznano, da sosebno njega črti in da bo on morda prvi občutil njegovo nevoljo. Zatorej je večkrat pomisljal, ali ne bi bilo morda za mesto in za-nj bolje, ko bi se svoji časti in službi odpovedal. Ni se bal tolikanj za-se, da, ko bi bil sam na svetu, mu ni bilo tudi za življenje veliko, ali imel je skrbeti za blagor vsega mesta in mislil je, da bi v teh okoliščinah morda bolji bil mož, kateremu bi bil Aversperg prijaznejši, imel je — hčer, in kedar je staremu možu na misel prišlo, v kaki nevarnosti bode otrok njegov, želel si je, da ne bi imel sodniške butare, ampak da bi bil nepoznan rokodelec.

Helena je sedela v svoji sobi sama. Deklica ni vedela, v kaki skrbi je oče njen in meščanje. Imela je druge misli. Pač je nekaj slišala o nočnem ravsu, in da je ona prvotni vzrok tega, to se jej še senjalo ni. Da je bil tudi on zraven, mladi tujec, kterega je z očmi nedolžne prve ljubezni imela za vzor moštva in kreposti, to jo je od kraja nekaj skrbelo. Ko pa je za gotovo izvedela, da se mu ni nič žalega primerilo, obhajali so jo sladkeji čuti upanja bodočega življenja. Šaj je bil mlad in lep, govoril je, kakor more po njenih mislih samo mož blago-čutečega srca govoriti, bil je celó — plemenitaš in vendar je ljubil njo, skromno mestno deklico! Kako nizko si stal ti, vrli Simon Grniščak, ko je devica v svojih sanjarijah primerjala njegove prednosti s tvojimi napakami, njegovo prijetno gib-

čnost s tvojo nerodnostjo, njegovo lepoto in lepo govorjenje s tvojo vsakdanjostjo. Da, Bogu bi bil ti potožil, zakaj človek človeka le po zunanjem sodi, zakaj mu ni mogoče s površja do notranjosti doseči. Bilo je že dobro pozno po poldne. Večkrat se je Helena skozi okno ozerla, da bi videla, kedaj bode šel oče iz hiše. Vselej se je z neko nestrpljivostjo zopet vsedla, kako delo v roko vzela in zopet odložila. Naposled je vzela iz nedrija list, na katerem je bilo nekaj malo besedi zapisanih s podpisom: Cirijani. Brala je in zopet brala, poljubovala mrtve črke in oči so jej veselja sijale.

„Grem! — šepetala je — grem, če tudi oče izvedó. Videti ga moram in hočem. Ena beseda od njega, zagotovilo, da me ima rad, in zopet bom hitela domú. In če oče izvedó? Naj. Na kolenih jih bom za zamero prosila in če jim povem, kako ga ljubim, ne morejo me zametati, morajo mi odpustiti.“

V tem hipu zasliši, da se od spodaj vrata odpirajo, naglo skoči na okno. Sodnik, Grniščak in še trije meščanje so šli ven. Veselja je deklica poskočila.

Brž pokliče svojo strežajko in jej veli, naj jej pomaga obleči se, ker bode šla za trenotek ven na sprehod.

Mrak se je bil ravno storil, ko ste šli dve ženski skozi vrtna vrata. Obe ste bili tako oblečeni in s tako gostimi naličji zagrnjeni, da ni mogel nihče poznati hčere mestnega sodnika in njene služabnice.

Na poldanski strani ljubljanskega mesta je tačas nekaj drevja stalo, ne daleč od ceste, ki pelje na dolensko stran. Tam je oborožen možak v zasenčji za uzde držal dva konja. Prvi je imel široko sedlo in podgrinjalo, na katerem je bil vvezen grb Averspergov. Ne daleč od konj je na deblu slonel mlad mož v žamet oblečen, z velicim črnim plaščem ogrnjen. Levico je naslanjal na dolg meč, z desnico pa je glavo podpiral in premišljal. Kakor da bi se hotel vseh dvomov in pomislekov iznebiti, otrese z glavo in pogleda po poti. Tamkaj vidi visocega moža bližati se.

„Pozno si prišel, pravi mož pri deblu, ki ni bil nihče drugi ko Italijan. — Pa ko ne bi bil, bilo bi tudi dobro, zakaj danes je ne bo mačice. Boječe dete to, ne bom nič opravil.“

„Zdaj-le v mraku pride. Če res tako nori in gori za vas, dal bi si trideset palic nametati, če je ne bo. Pa če se nisem motil, bili ste prav v premislekih, predno ste me videli?“

„Kaj meniš, da je vsak brez vesti, kakor ti? Zares sem premišljal, ali bi zvršil namen ali ga ne bi. Kako bom dekle potem zagovoril? In če njen oče reč izvé, morda bi še tvoj gospodar Aversperg sitnosti imel.“

„I, dvajset let že imam njegove hlapce pod seboj, tedaj ga poznam, da vé, kaj privoli in kaj dela. Zato pravim prvič in tudi po krivem prisežem na to, da vi babje natore nič ne poznate, če pravite, da se deklice pogovoriti in potolažiti bojite. Jaz vas bom podučil. V drugič pa rečem, da Aversperg od njenega očeta ne bo nobene sitnosti imel, zakaj — na uho in skrivaj vam povem — nocoj ga bo v kraj djal, pod ključ. Ha, ha! kaj ni to kakor nalašč za vas?“

Tako je govoriti, da moj gospod ni neumen. On je bil do vojvode pisal, da so Ljubljanci razkačeni na-nj in so mu ubili enega hlapca. In koj, danes zjutraj, je odpis dobil, da sme tistega meščana kaznovati, ki je to storil. Mestni sodnik je pa to reč ná-se vzel in zato bo zaprt in bo kruha stradal in svojo hudobno kri hladil. Ko bi vi ne bili tak gospodek, ki, da-si tuje matere sin, vendar še rad poštenim ljudem prav po kranjsko pijače privošči, — jaz bi bil danes na večer za vse križe in težave zraven in bi bil videl, kako bodo mestnega sodnika v mavho deli. Pa si zopet tako domišljam v svoji stari glavi, morda bo tudi pogleda in pripovedovanja vredno, kako boste vi njegovo hčer v mavho vteknili.“

„Molči! gre!“ pravi Cirijani in zgovornega tovarša ustavi. „Odpri mi služabnico, toliko, da jo na konja denem“. Rekši gre deklici naproti. Veselja se je deklica tresla, ko jo je prijel za roko.

„Kam me pelješ? Jaz ne grem dalje, mudi se mi domu, dragi! Moj oče se ne mudé dolgo in za Boga ne bi hotela —“

„Samo tje do drevja idi z menoj, rožica moja, srce moje! Očeta se pa ne boj, nič ti ne bo storil. Saj te vendar jaz ljubim neizrečeno bolj ko te more tvoj oče, ki je celó preoster.“

„Ne, nikar ne govori tega! — djala je deklica — ti mojega očeta ne poznaš, on je dober, najbolji oče.“

„Ali ga imaš raji ko mene?“

„Tebe in njega! pravi Helena in se zarudi — tebe raji.“

Med tem pogovorom sta bila prišla do drevja. Deset korakov proč sta stala konja. Helenino strežajko je bil Cirijanijev tovarš zadržal, dopovedovaje jej nekaj, kar jej je bilo po godi.

„Tudi jaz te imam raji ko deset očetov, srček moj! In če je to res, kar praviš, ali ne bi bila za vedno raji pri meni, ko pri očetu.“

Deklica obledi, hoče roko izpuliti iz mladenčeve in pravi: „Ne, brez očetovega dovoljenja.“

„Tega ne bo potreba. Z menoj, lepota moja! pojahajva kam, kjer bova sama.“

Res je zdaj Helena zagledala, da je strežaj konja bliže pripeljal. Strmenja in straha ni mogla spregovoriti. Pogledala je njega, na ktereга je toliko zaupala, kakor da bi ga hotela prašati, ali ni vse šala. Toda pri tem pogledu se jej je videl mladenič ves drugi in ko je roko stegnil, da bi jo prijel, sunila ga je proč in zavpila: „Proč malopridnež! Na pomaganje!“

Služabnica je ne daleč stala s tovaršem Lahovim. Na krik svoje gospice je hotela na pomoč teči, a njen novi prijatelj jo je tako trdó za roko držal, da je videla, kako je oni mož v črnem plašču gospodičino odnesel in na konja posadil in jej ni mogla pomagati, da celó vpiti ne, ker jej je velikan usta tiščal.

Še-le ko je konj z jezdecem in njegovim lepim bremenom od-dirjal, izpusti stari vojak služabnico, gre k drugemu konju, zajaha in izgine v mraku.

Jokaje si je služabnica lase pulila, ob čelo s pestmi bila in vpila: „O Jes-Marija, kaj bo, kaj bo, kaj bo!“ Pa vse to ni nič pomagalo, gospice ni bilo, hudobni ljudje so jo odpeljali.

Naposled se domisli, da je to treba naglo sodniku naznaniti. On je moder, imeniten mož, otel jo bo, mislila si je in dirjala kar je mogla v mesto nazaj.

Revica ni vedela, da je sodnika, modrega in imenitnega moža med tem enaka nesreča zadela, ko hčer. (Dalje prih.)

GOMILA.

(Zložil J. Krsnik.)

Mimo valovi šumé

Hitro v daljavo,

Gori pa lipe stojé,

Zrejo v nižavo.

Tiho pa pesem pojó —

Glasno odmeva,

Zemlja, valovi, nebo,

Vse jo prepeva.

V slavo junaku doní,

Ki tu počiva,

Ki ga že stokrat sto dni

Zemlja pokriva.

In pod gomilo hladno

Junak jo čuje,

Srce veselo živo

Dol' se raduje.

Črtice iz življenja na kmetih.

(Spisal Andrejčekov Jože.)

III. Črni graben.

Pustimo za zdaj Peka, in pogledjmo nekoliko drugo osebo, ki se sme tudi šteti med originale naše pohlevne doline, ki zna še bolj živo pripovedovati in opisovati čudne prigodbe, ki so se godile za njegovih mladih let.

Bilo je binkoštno soboto večer. Ves prašnat in truden jo prihamam iz Ljubljane domú, da bi se zopet nekoliko razveseljeval med domačimi drugovi ter obiskal znamenito božjo pot pri sv. Valentinu. Da bi si lakoto in žejo nekoliko utolažil, stopim v gostilnico k Jurju ter zaprosim večerje, da bi umiril nekoliko svojega sitnega tirjavca, ki ne pozna nobene prizanašbe, ter mu dal njegov delež. Kmalu mi pritrese Marička lep košček svinjske gnjati in polič vina, kar mi je tako dobro dišalo, da so me oče Juri kar čudno gledali, da povživam tako slastno te božje dari. Ker je bilo v sobi veliko pivcev, ki so bili že vsi dobro „matévžasti“ (da po krašnjiški povem) in ni bilo moč spregovoriti ž njimi kake pametne, zato se nisem hotel dolgo časa muditi med to druhaljo, temuč poberem svoja kopita in odrinem

počasi proti domu. Ker naša hiša stoji na majhinem hribcu, ki se zove „Konj“ in je ta konj še veliko bolj neroden, nego kateri si bodi kacega ogerskega Huzarja, zato mi ne bo nihče zameril, da sem lezel na njegov hrbet prav po polzevo. Voda je bila izprala ozko pot, — ki še prav za prav tako lepega imena ne zasluži in jej ga tudi dal ne bom, kedar izdam kak zemljovid krašnjiške okolice, — torej sem vedno štorkljal po kolesnicah in jamah ter večkrat celo neprijetno poljubil farovško mejo. Jeziti se nisem hotel preveč, ker sem vedel, da niso tega krivi niti gospod fajmošter niti učitelj niti „mežnar“, ampak gorijanski hudournik, ki pridrvi včasih v pohlevno našo vasico. Bilo je ravno polnoči, ko pridem do Lukovega kozolca ter se vležem na trato. „Sedaj-le“, pravim sam pri sebi, „bodo fantje dan zvonili, bom pa poslušal“. Res ni bilo treba dolgo čakati. Kmalu se prikaže v zvoniku luč, potem pa se oglasi prijetno zvonjenje. To noč začno že o polnoči dan zvoniti, da bi čarovnice ne imele toliko moči. Zdelo se mi je, da še niso nikdar domači zvonovi tako milo peli, kakor necój; polastilo se me je neko čutje, ki ga ne morem izreči. Vse pripovedke ranjce matere o tem večeru so mi prišle v spomin: kako čarovnice to noč po polji lazijo z belo rjuho ter pobirajo roso, kako mrličji plešejo po pokopališču; da teče v vsakem studencu o polnoči eno minuto zlato eno pa srebro itd. — Gledal sem na pokopališče, pa prikazati se ni hotel nikakoršen mrtvec. — Dolgo sem poslušal milo zvonjenje ter zrl proti cerkvi, kar me zbudé iz zamišljenosti trdi koraki bližajočega se človeka. Povzdignem glavo, da bi videl, kdo še tava o tej uri po tem kraju, in pri tej priči prikaže se iz-za velikanske Lukove črešnje majhena, široka oseba.

„Dober večer“, ogovori me, in koj spoznam starega Dobrovoljca. „Lej, lej“, nadaljuje, „pa še tako pozno zunaj, ali se pa ne bojiš, da bi te požrl strahomev, necoj jih je mnogo tod okoli; ha, ha; — greš iz Ljubljane je-li?“

„Kaj pa vi lazite tako pozno okrog?“ pravim mu, „saj bo tudi vas pohrustal“.

„E, prekelj sem bil nasekal tam-le v meji, pa nisem imel prej časa po-nje iti. Sicer sem že stara šleva, pa še vendar rad sleparim po noči okrog, ker po vasi več ne smem, grem pa v hosto, kakor volk“. To rekši vrže butaro prekelj na tla ter se vsede na-njo.

„Lej si no!“ pravi dalje, „pri Jurji imajo še luč zgorej; šel bi si še po frakelj brinjevca, pa vem, da mi ga Marička ne bo hotela dati, ker je že pozno. E naj pa bo, napravim si pipico tobačka, potlej pa grem v listje spat“.

„Veste, oče“, pravim mu, „posediva še nekoliko, pa mi boste kaj povedali o „črnem grabnu“, ker mi je ravno na misel prišel. Vi ste že zelo stari, torej boste to najboljše vedeli. Včasih, sem slišal, da so gori Francoze pobijali, ali je bilo res?“

„O res je bilo res, še veliko so jih. Zato pa bode tudi Francoz, kedar pride sem, vse požgal dve uri na dolgo in široko. Slišal

sem, da imajo zapisan ta kraj na Francoskem z rudečimi črkami po imenu „črni graben“.

„Kdo pa so vendar bili tisti ljudje“, vprašam ga dalje, „ki so bili tako neusmiljeni? domači, mislim, vsaj ne“.

„E je, vse skup je bilo, največ je bilo tacihi potepuhov, ki niso hoteli delati, jedli bi bili pa radi dobro. Pa še nek drugi mož je bil, — Bog mu grehe odpusti —, ktereга nerad omenim; tisti je tudi marsikteremu Francozu pomagal na uni svet, ne z djanjem, ampak z besedo. In ravno pred petdesetimi leti na binkošno soboto večer bi bili tudi mene kmalu poslali z drugimi Francozi vred v „večno Liko purana ručat“, pa Bog me je še vendar obvaroval. — To se je tako-le godilo: Jaz sem služil pri Korošcu tisto leto za hlapca, ko so bili Francozje v naših krajih. Ne vém že, kaj nama je bilo prišlo s Korošcem navskriž, da sem popustil službo ter stopil brez pomislika v francosko armado, ki je šla na Rusko. Oh, saj pravim, kako nespametna in trmasta je mladost! Mati so se jokali, oče pa so rekli: „Le pusti ga, kar si je izvolil, to bode pa imel. Sedaj je kruha pijan, pa se bode že iztreznil.“ Kako prav so imeli ranjki oče!“ —

„Komaj sem znal puško nositi, že so nas poslali proti Avstriji in od tod dalje na Rusko. V začetku se mi je kaj prijetno zdelo; kajti dali so mi bele hlače in lepó višnjevo suknjo, in to vse se mi je tako dobro podajalo, da sem bil sam sebi prav zelo všeč, in Balantova Jerica, ki je takrat, ko smo mimo marširali, ravno koze pasla pri Žuževem kozolcu, rekla je pozneje, da sem bil najgorši med vsemi Francozi kozjebračci.“ —

Nevajen pa dolzega pota in večkrat lakote in žeje oslabeled sem tako, da obležim na poti proti Grodnemu in ne morem več dalje. Prinesó me v Grodno v bolnišnico, kjer se me polasti huda vročinska bolezen. Dva meseca se nisem ganil iz sobe. Okreval sem počasi sicer, ali bil sem grozno slab. Jedel bi bil rad, pa mi niso dali, le toliko sem dobil, da sem dušo nekoliko privezal. Kolikokrat sem zdihoval: „O ko bi imel sedaj-le tisto vino in kruh, ki sta mi ostajala pri Korošcu, kako bi bil srečen!“ —

Nekega dne nastane grozen krik spodej na ulici, vse je vpilo: „Bežimo, bežimo, Rusi gredó!“ Sam nisem vedel kaj je. Stopim na ulice, da bi pozvedel, kaj se je zgodilo, pa tu se je mešalo vse, kakor na sodnji dan. Konji suhi, kakor gredeljni in komaj na pol živi, vojaki vsi razcapani in smrtnobledih obrazov so drli skozi mesto. Nihče ni imel niti sablje niti puške; videti je bilo, kakor bi bili vsi berači celega sveta od smrti vstali in se tu nakupičili. Poprašam nekega starca, ki je stal zraven mene, kaj to pomeni, in ta mi razodene vsó nesrečo francoske armade. Kaj mi je bilo začeti? „Tukaj pa vendar ne ostanem,“ pravim sam pri sebi, „in če me imajo že Francozje tako pri pičlem, da komaj živim, kaj bodejo še le Rusi z menoj počeli. Jermene mi bodo drli živemu po hrbtu, pa je prodajali za čizme.“ Brž stopim nazaj med svoje bolne tovarše, ki so pa bili zapustili posteljo večidel že vsi, ki so se le količkaj mogli

ganiti, ter šli — Bog te obvari — kamor je kdo mogel. Urno natvezem svoje cape krog sebe, vrh čevljev obujem še velike opanke iz klobučevine, ktere sem nosil prej po sobi, in mesto svojega plašča zagrabim veliko husarsko haljo, v katero sem se ves zavil. Kakor sem bil že slab, vendar sem jo prvi dan še precej dobro mahal dalje; razun nekaj denarjev in malo kruha nisem imel nič s seboj. Drugi dan sem jel vedno bolj pešati, mraz me je bil prevzel in čem bolj sem se zavijal v svojo haljo, tem bolj me je zeblo. — Proti večeru pridem do neke bajte, pred katero je ležal crknjen konj, kteremu pa je manjkalo na zadnji bedri celo kepo mesa. „I tu-le noter bodem nekoliko stopil“, pravim sam pri sebi, „da si zakurim ogenj in ogrejem nekoliko zmrzle ude.“ Pa kako se razveselim, ko najdem v hiši že ogenj zakurjen, zraven njega pa človeka, ki je meso pekel. Zaprošim ga, da bi še meni dovolil prostorček pri ognji, kar je prav rad storil: potem pa si jameva pripovedovati svoje dogodbe.

„Bil sem stotnik pri generalu Ney-u“, jame mi praviti. „Ko smo zapustili nesrečno Moskvo, pošlje Ney en oddelek naše armade prek Dnjepra, da bi se potem na drugi strani pridružili glavni armadi. Pa kdo popiše naš strah, ko najdemo most podrta, za nami pa se prižene Rusov ko listja in trave. Ni bilo dolgo premišljevati. Dnjeper je bil premrznen, torej zapové Ney armadi nastopiti nevarno pot po ledu. Komaj ste bili dve stotnji vojakov sredi Dnjepra, ko se jame led gugati, in ko bi trenil pogreznejo se vojaki v vodo. Videvši, da tu ni moč na drugo stran priti, zdirjam dalje ob vodi, da bi si poiskal varnejši kraj, pa led je bil že povsod nalomljen. Kazalo mi ni družega, kot vdati se grozoviti osodi. Varno stopam po ledu peljaje za seboj konja in z veliko težavo pririnem jo vendar srečno na drugo stran. Lakota in mraz sta me hudo trla, pa premagoval sem se, kolikor je bilo moč, namenil sem se bil proti Galiciji, da bi ondi obiskal nekega znanca, ki bi mi potem pomagal priti v mojo domovino. Danes pa mi je poginil konj in sedaj ne vem, ali bom še kedaj videl svoj domači kraj.“ —

Videti, da še precej razumljivo slovenski govori, se mi je koj dozdevalo, da ne more biti rojen Francoz. „Gospod“, pravim mu, „ne zamerite, če vas vprašam, od kod ste doma, ker se midva še precej dobro razumeva po besedi, jelite, da niste Francoz?“

„Jaz sem Dalmatinec“, odgovori mi, „moji starši živé v Šibeniku in imajo ondi lepo premoženje, ali kaj, ker ga ne bom nikdar vžival; tudi mene bode krila ledena skorija v tej sovražnikovi deželi, kakor že marsikoga.“

Revež se mi je zelo smilil, videti ga tako pobitega. „I no“, pravim mu, „je že hudič, kjer ni Bogá. Jaz sem tudi daleč doma, blizu Krašnje, kjer se gre proti Ljubljani, če veste, kje je. Meni se je dobro godilo pri Korošcu, vsako nedeljo sva ga pila s starim Bučem pri Šemku kaka dva bokala ali pa še več; tukaj moram pa gruditi suhe skorjice, pa še teh mi manjka; glejte, tako-le je. Pri vsem tem pa vendar še ne obupam; Martinčev gospod so djali, da Bog nikoli ne pošlje nesreče brez sreče, oni pa že vedó to, ker imajo

sv. pismo. Nič se ne bojte, gospod, v strahu božjem bova že podr-
gnila to nesrečo. Ker vam je konjiček poginil, bova se pa njego-
vega mesa poslužila ter si ga napekla za več dni, med tem časom
bova pa že prišla do kakih usmiljenih ljudi!

Siromak se je nekoliko potolažil. Napolnila sva mavhe s konj-
skim mesom, potem pa jo odrinila dalje. Hodila sva, da se Bogu
usmili. Štirinajst dni nisva imela nič gorcega v ustih in večkrat sva
že mislila, da naju mora biti konec, pa Bog naju je bil vendar
ohranil. Slednjič prideva na avstrijansko zemljo v Dembico, neko
vas blizu Tarnovega, kjer je imel stotnik znance. Jokaje je obža-
loval sivoglavi Poljak, ki je bil stotnikov boter, — kakor mi je pravil
— najin revni stan; kajti bila sva suha ko smrt, vsa razcapana,
noge ozeble in vse žuljave. Mojega tovarša je dobrotljiva gorkota v
sobi tako prevzela, da je zbolel in več tednov ni mogel s postelje.
— Blagi mož nama je rekel, naj ostaneva pri njem do spomladi,
kar sva prav rada obljubila.

Stotnik se je celo zimo doma držal, ker je bil silno slab,
jaz pa sem hodil po vasi, kolikor se mi je poljubilo. Kmalu sem
se bil privadil poljskega jezika, in ker nisem imel pri svojih dobrot-
nikih nobenega opravka, hodeval sem v krčme, kedar sem imel kak
bor, in tu v veseli družini med samimi Poljaki popevali smo poljske
pesme in pili „vodko“. —

Med tako družino mi je zima kmalu minula in bil sem zelo
vesel, da pridem zopet domú. Kolač sva jedla še v Dembici, po-
tem pa sva se odpravila na pot. Stotnikov boter je napravil zadnji
dan še gostijo, da nisem še nikoli pri taki bil. Ves dan in vso noč
smo ga pili, godci so igrali in jaz sem vrtel urne Poljakinje, da je
vse prek letelo. Slednjič me še prosijo, naj jim zapojem kako slo-
vensko národno pesem. Brž jim zakrožim znano fantovsko, in da
bi se svojim plesavkam bolj prikupil, začnem:

Na Poljskem imam eno,
Na Kranjskem pa dve,
Pa poljska je gorša
Ko kranjske obé.

Tisti večer nisem nič drugače mislil, kakor da sem v Šemkovi
krčmi domá, kjer smo se včasih tako dobro imeli. Da bi bil ves
„kranjski fant od fare“, vtaknem velik „pušeljec“ za klobuk, kateri
so mi naredila dekleta.

Drugo jutro se posloviva s preljubljeno hišo, in kakor rad
sem šel domu, vendar se mi je inako storilo, ko sem zadnjič segel
v roke čvrstim Poljakom in Poljakinjam. Še enkrat krepko zavis-
kam na poljski zemlji, potem pa se odpeljeva proti ljubemu domu.

Ravno binkoštno soboto večer okoli devetih prideva v št. Ož-
bolt na pošto. — Ljudi je bilo povsod vse polno, torej sva komaj
dobila prostora v stranski sobi pri majheni mizici. Po večerji pije-
va še polič vina ter si napraviva tobak, zunaj pa je bil voz že priprav-
ljen, ker sva sklenila še tisti večer peljati se do Krašnje. — Nama

nasproti pri drugi mizi je sedelo kakih osem prav čvrstih korenjakov; imeli so na mizi bokal vina in veliko skledo mesá, katero so brez vilic in nožev tako srdito trgali s svojimi velikanskimi prsti, kakor bi bili že devet dni tlako delali. Jaz je pregledujem in pregledujem, pa vendar nisem mogel nobenega spoznati, čeravno mi je bila znana vsa št. ožbolska fara in še velik del Moravške. „Kdo bi bili ti ljudje“, mislim si, „nič kaj prida jih ni videti“. Delal sem se, kakor bi se nič ne menil za-nje, skrivaj pa sem je vedno opazoval: Videl sem, kako so ogledovali stotnika, in kedar je ta pogledal na svojo zlato uro in se je verižica zalesketala, vselej so se spogledali in velik hrust črnih las, ki je sedel na oglu mize, je večkrat sunil svojega tovarša s komolcem v rebra ter mu pomežknil z očmi. „Naj bolje bo“, pravim sam pri sebi, „če se prej ko mogoče odpraviva izmed te družčine“, zatorej tudi stotnika opomnim, da bi skoraj šla.“

„E kaj“, pravi mi, „saj se nama ne mudi. Danes sem tako vesel in dobre volje, veš kaj, dajva ga še en poliček.“

„I če ste pa vi pri volji“, pravim mu, „sem pa jaz tudi. — Hej, ti mlada, prinesi ga še en polič, pa le hitro, če hočeš, da se pridem jutri k tebi ženit!“ pravim natakariči, ki ni bila nobena druga, kot Balantova Jerica; ona me ni poznala več, jaz sem jo pa. — Med tem, ko midva pijeva še tisti polič vina, zmuzajo se uni potepuhi počasi ven, da sam nisem vedel kedaj, in ko se ozrem po njih, sta sedela še samo dva pri mizi. Jaz sem ga imel že nekoliko v glavi, ker sva se ga bila že prej na Vranskem nalezla, torej se nisem dosti menil za nje.

Blížala se je že polnoč, ko zapustiva krčmo ter skobacava na voz. „Gospod“, pravim stotniku, ko smo drdrali ravno mimo Rozinovega hleva, „pištrole pa le imejte pripravljene, po tej-le dolini ni nič kaj prida ljudi.“ — „Nič se ne boj“, pravi mi, „je že vse pripravljeno.“

Pridemo ta kraj znamenja, kjer se pravi: „za Bajarji“. Noč je bila temna, da še ceste nismo razločili pred seboj. Sedaj nekdo prav čvrsto zažvižga. „O Jezus, Marija, kaj bo pa sedaj!“ zavpije voznik in lopne po konji, da je šel, kakor bi ga bil veter nesel. Zdajci zašumi grmovje kraj ceste in šest možakov skoči k vozu. Še sedaj mi je pred očmi tista strašna noč. — Jaz planem z voza, skočim k bližnjemu plotu, odlomim kol in bijem kakor besen krog sebe. Videl sem, kako so mahali s koli po stotniku, ktereга so bili izvlekli z voza. Dvakrat se zablisne in — pok, pok! zagrmí po dolini. Strašno kletje se začuje. „Ubijte ga, ubijte hudiča, mene je vstrelil!“ drl se je gromovit glas. —

„Prokleti morivci! — Ali ni več rešitve za-me! — o Bog!“ Te besede so bile zadnje, ki sem jih čul iz stotnikovih ust. Zaletim se med ubijavce, da bi rešil svojega dobrotnika, pa zdajci me loputne nekdo prek glave, da se zgrudim nezaveden na tla.

Dan se je že jel delati, ko se zdramim. Pogledam krog sebe, zdela se mi je vsa sinočna dogodba, kakor bi se mi bilo senjalo.

Spravim se po konci, pa noge so se mi tresle, kot šibe. Po laséh in za vratom po srajci se je držala sesedena kri kar v žmukljih. Počasno grem kraj ceste in kaj zagledam? Pod mejo je ležal moj stotnik mrtev. Bil je ves slečen, samo krvava srajca in spodnje hlače so mu krile telo. Glavo je imel vso razbito, trebuh razparan, roke in prsi strašno razmesarjene. Groza me je spreletela, ko zagledam to nečloveško delo; zgrudim se zraven njega na tla in jokam se milo, kot otrok. —

Po cesti od Blagovice gori pride star berač. „Mož“, pravim mu, „lepo vas prosim, dobodite kacega človeka, da to-le mrtvo truplo kam spravimo“. Berač me nekaj časa gleda, potem pa praša: „Kdo pa je bil ta človek?“

„Moj prijatelj“, rečem mu, „prišla sva skupaj z Ruskega“.

„Francoz tedaj“, zamrmra in zmaje z glavo. — „Veste kaj“, pravi potem, „jaz vas ne poznam, vi pa mene ne, torej ostane med nama, kar vam bom povedal. Tu-le v našem kraju je že sploh navada, Francoze pobijati, zatoorej si ne upam vaše želje spolniti, potlej bi še meni slaba pela. Meni to tudi ni kaj všeč, da s temi reveži tako živinsko ravnajo, saj so ljudje, kakor mi, pa povedal vam bom nekaj, kar sem čul sam iz verjetnih ust, pa veste, da med nama ostane. — Pravijo, da so nek gospod — Bog jim bodi milostiv — obljubili vsakemu sto dni odpustka, kdor kacega Francoza ubije. Pa molčite o tem, ne zinite nikjer besedice; — kajti jaz sem že star, bom kmalu umrl, nečem tedaj, da bi zavoljo tega rajtengo dajal pri Bogu, ker take reči okoli trosim. Verjemite pa le, je res, kar sem vam povedal. Ne mislite, da je ta prvi Francoz, ki je tukaj poginil, o ne, je že dosti njegovih tovaršev šlo tje, kjer ni muh. Če ste zadovoljni, prinesem vam rovnico, pa ga bova kar tukaj pokopala.“

Kaj sem hotel družega storiti! — Berač mi prinese kmalu rovnico in predno je priplavallo solnce iz za gor, ležal je že moj prijatelj v hladnji zemlji.

Domá so bili zelo veseli, ko me zopet vidijo; mati so se sama veselja jokali; kajti mislili so me že zdavnej mrtvega. Pripovedovali so mi, kako so po št. ožbolski dolini Francoze pobijali, jaz pa sem molčal o vsem, kar sem vedel in tudi rano na glavi sem skrbno skrival, dokler se mi ni zacelila. Še le, ko so bile vse francoske homatije v teh krajih končane, povedal sem celo prigodbo.“

Tako mi je pravil Dobrovoljec „v črnem grabnu“, katero ime je po Slovenskem sploh znano.

Narodne pesme.

(Priobčuje M. Valjavec.)

(Dalje.)

17.

(Iz Zamladinca.)

Letuj mi letuj, siva čelica

Poslušal je angel Mariju *)

Ščem više leti, stem lepše brenči.

Nê nam ga ono siva čelica,

Neg nam je ono mati Marija.

Mati Marija sence iskala,

Našla je bila hrastovu sencu

Gde se nê mogel Ježuš roditi

Ježuš roditi, z majkom restati.

Nesrečna bila hrastova senca!

Gde se nê mogel Ježuš roditi,

Ježuš roditi, z majkom restati.

Letuj mi letuj, siva čelica,

Ščem više leti, stem lepše brenči.

Nê nam ga ono siva čelica,

Neg nam je ono mati Marija.

Mati Marija sence iskala,

Našla je bila grabrovu sencu

Gde se nê mogel Ježuš roditi,

Ježuš roditi, z majkom restati.

Nesrečna bila grabrova senca,

Gde se nê mogel Ježuš roditi,

Ježuš roditi, z majkom restati.

Letuj mi letuj, siva čelica,

Ščem više leti, stem lepše brenči.

Nê nam ga ono siva čelica

Neg nam je ona mati Marija.

Mati Marija sence iskala,

Našla je bila bukovu sencu

Gde se nê mogel Ježuš roditi,

Ježuš roditi, z majkom restati,

Nesrečna bila bukov senca,

Gde se nê mogel Ježuš roditi,

Ježuš roditi, z majkom restati.

Letuj mi letuj, siva čelica,

Ščem više leti, stem lepše brenči,

Nê nam ga ono siva čelica,

Neg nam je ono mati Marija.

Mati Marija sence iskala,

Našla je bila trsovu sencu,

Gde se je mogel Ježuš roditi,

Ježuš roditi, z majkom restati,

Srečna ti bila trsova senca,

Gde se je mogel Ježuš roditi,

Ježuš roditi, z majkom restati.

18.

(Iz Zamladinca.)

Janica mi suknu rubila,

Šikam poculičku šivala,**)

Na nju svilni pantlek vezala,

Nâ se ju je draga metala,

Jeli joj se bo kaj šikalo?

Kupil joj je dragi zrcalce,

Vu kaj bi se draga gledala

Jeli joj se bô kaj šikalo?

Šika ti se, draga od želje;

Jeli koga ljubiš od mene?

Ja ne ljubim nigde nikoga,

Samo jednu malu tičicu,

Ka nam bude glase nosila,

I od moje majke do tvoje.

19.

(Iz Vukovca, zapisal Niemčić.)

Jena stara majka tri čerke ranila, ***)

Lepa bela golubica tri čerke ranila.

*) Ta stih se za vsako vrstico ponavlja.

**) šik = zlata pena, rauschgoid; poculica = avba (ženska).

***) ranila = hranila; saja = shaja, vzhaja; nje = njoj; dromen = droben; dôbrô itd. izgovarjaj dôbrê itd., najsrénješa = naj srednješa, počalat je platno iz domačega lakna napravljeno.

Tri čerke ranila, 'se tri замуž dala,
 Lepa bela golubica 'se tri замуž dala.
 Najstarešu dala, odkud sunce saja,
 Lepa bela golubica, od kud sunce saja,
 Nje mi majka piše, dromen listek piše,
 Lepa bela golubica dromen listek piše:
 Jel ti dobrö, čerka? dobrö dobrö, majka,
 Lepa bela golubica, dobrö dobrö, majka:
 Sakö jutro ranö vu mleku se mivam,
 Lepa bela golubica vu mleku se mivam.
 Vu mleku se mivam, v pavuline brišem,
 Lepa bela golubica, v pavuline brišem.
 Najsrenješu dala, kam sunce zahaja,
 Lepa bela golubica, kam sunce zahaja.
 Nje mi majka piše, dromen listek piše,
 Lepa bela golubica, dromen listek piše:
 Jel ti dobrö, čerka? Dobrö dobrö, majka:
 Lepa bela golubica, dobrö dobrö, majka,
 Sakö jutro ranö v bistre vode mivam,
 Lepa bela golubica, v bistre vode mivam,
 V bistre vode mivam, v počalat se brišem,
 Lepa bela golubica, v počalat se brišem.
 Najmlajšu mi dala v malo Medjimorje,
 Lepa bela golubica v malo Medjimorje.
 Nje mi majka piše, dromen listek piše,
 Lepa bela golubica dromen listek piše:
 Jel ti dobrö čerka? Dobrö dobrö, majka,
 Lepa bela golubica, dobrö dobrö, majka:
 Sakö jutro ranö vu suza' se mivam,
 Lepa bela golubica, vu suza se mivam,
 Vu suza' se mivam, s koprivami brišem,
 Lepa bela golubica, s koprivami brišem.
 Oj nesrečna bila moja stara majka,
 Lepa bela golubica, moja stara majka,
 Ka si mene dala v malo Medjimorje.
 Lepa bela golubica, v malo Medjimorje.

20.

(Iz Zamladinca.)

Zapevala tica pisanica
 Vu toj gori na foji borovi,*)
 Nju začula kraljeva sestrice:
 Hodi k meni, tica pisanica,
 Budeš kralju na obed spevala,

Budeš jela kraljevu jestvinu,
 Budeš pila vince i rakiju,
 Borme, nejdem, kraljeva sestrice,
 Bôm zobala zizer i mramurku,
 Budem pila Dunaj vodu ladnu.

*) foja = hvoja; zizer je rastlina, ki raste med žitom in ima strokce; mramurka raste po mejah, ima črne jagode.

Značaji iz življenja našega naroda.

(Spisuje F. Kočevar.)

I. Butelj - Matevž.

(Dalje.)

Županstvo je dostojanstvo; se ve da ne takošno, kakoršno je bilo nekđaj, ko je še „jupanus“ stal na čelu upravi cele svoje županije; ali zato je vendar le današnji župan še zmerom dosta čislan dostojanstvenik, in to je župan Butelj v kratkem očutil. Šolarčki so se mu jeli odkrivati, fantje so ga v strahu pozdravljali, zakaj on je imel „jus“ leskve, in Bog ne zadeni, da bi bil on koga na ponočnem fantovanji kje „pod oknom“ zasačil. Srenjčani so ga častili in spoštovali, pristojno ž njim občevali, ter ga pri raznih prilikah odlikovali, zakaj v njegovih rokah je bila moč in oblast in sicer, kakor v evangelji stoji, po božji previdnosti njemu podeljena. Župan Butelj pa tudi skrbi po očetovski za svojo občino. Pomirjuje v prepiru živeče, postavlja table s slovenskimi napisi na razpotjih, nasipava ceste, napravlja drevesnice itd., še celó slovenski občinski knjižnici je temelj položil. Pod njegovim županovanjem se množi občinsko premoženje, računi so zmerom v najboljem redu, in blagoslov se razodeva vidno, kamor doseže njegov upliv! Na vse to pa tudi s ponosom gleda; celó njegova vnanja prikazen je nekako čisto drugačna, odkar je župan. Blaga je in resna in stroga, vse skupaj in vse vzmes. Obrt je kakor so gospod fajmošter, očesan pa kakor gospod „forštêar“, da se nobenemu ne zameri! Bog obvari, da bi si pustil žimo pod nosom rasti, fajmošter bi ga še obhajali ne bili, čeravno delajo podobarji svetnikom večidel zarasle obraze.

O potniku se pravi, da „hodi svoja pota“; mož „gré za delom“; otroci „brezskrbno po trati skakljajo“; deklica „teče pa nič ne reče“; stari ljudje lezejo, lenuh postopa itd., župan Butelj pa „koraka z merjenimi koraki“ v občinsko sejo. Na obrazu se mu pozná, da je še vse huje zamišljen kakor tačas, kedar k spovedi gré, bojé se, da ne bi česa pozabil. On ima škorne na voščilo, odborniki pa le na staro mast. On sedi v seji na prestolu naslonjaču, odborniki okoli njega pa le na navadnih stolicah. Med sejo vleče obraz v zeló modre gube in čudno smešne grbe; igra rad s svinčnikom in je le redkih besedi, kakor smejda Napoljón; pa kedar zine, tehtno pové, ki obveljá in drži, kakor bi z žrebljem pribil, vsa protivna mnenja mahom podere.

Pa sam bog si ga vedi, kaj je nekoč županu Buteljnu v glavo zlezlo: začel je c. kr. okrajnemu uradu slovenske dopise pošiljati. Tè-tè, to se je pa „forštêarju“ zameril! Koj drugi dan je prišel berič k njemu, ter mu naznanil, da ima še tisti dan k gospodu forštêarju priti. To je bila pridiga, ki jo je zavolj slovenskega dopisa slišal! Kar šumelo mu je po glavi, tako so forštêar nad njim grmeli! Tako so ga olupili in obrisali, da ga še pes ni povohal, ko je

domú šel. Že slovenski kaŝipoti so forŝtêarju v oči bodli, pa molčali so in rajši obe dve očesi zatisnili, kedar so mimo kakega slovenskega kaŝipota šli, ker so mislili, da bo zgolj pri tem ostalo. Na slovenske dopise pa niso mogli več molčati, to jim je bilo že preveč. Za puntarja so ga imeli, za cesarjevega sovražnika, za panslavista, za rovarja! Vse tisto blato so na-nj zmetali, s katerim nas že od nekdaj „Tagespošta“, „Telegraf“ „et consortes“ grdijo. Župan Butelj je hotel pohlevno ugovarjati, sklicovaje se na same cesarjeve besede: enaka bremena, enake pravice; ali becirkforŝtêar ugovorov, posebno pa takih, ki so ga utegnili pobijati, ni trpel. Zarentačil in zakriknil je nad njim, da je župan Butelj skor ogluhnil, in s krikom mu je jezik tako zabelil, da mu je kar marenj vzelo; na zadnje že celó nič slišal ni, le videl je še enmalo pred očmi mrgoleti. Lice mu je gorelo od jeze še bolj, kakor od sramote. Domú gredé se je kar penil. „Pa nalašč ne, pa baš ne!“ take besede je gredoč med zobmi grizel. „Bodemo videli, kdo bo huji. Še jutri bomo v seji sklenili, da bo naša slavna občina za naprej le slovenske dopise okrajnemu uradu pošiljala. Naj se potem forŝtêar na glavo postavi, če se hoče, kaj je meni mar zató! Sklep je sklep in ostane sklep! Saj so unkrat „Novice“ povedale, da imamo pravico, slovenske vloge cesarskim oblastim pošiljati, cesarske oblasti pa dolžnost, slovenskih vlog ne samo prijemati, ampak še celó slovenski na-nje odgovarjati!“ Take in enake misli so župana Buteljna na dom spremljale. Pa tako malo je bil sam sebi kos, da je vihar, ki je po njegovem notranjem divjal, domú priŝedši celó nad svojo staro spustil, tako da je celi boŝji dan po hiši treskalo kakor še nikoli.

Drugi dan skliče župan Butelj odbornike v „izredno skrivno“ sejo, ter jim ta celi ples s becirkforŝtêarjem na tanko pové in na občinsko mizo v posvetovanje poloŝi. Večina odbornikov se je forŝtêarja bala, češ, on more če hoče, veliko škodovati. Po dolgem živem pogovoru se je glasovalo o vpraševanji: ali se imajo c. kr. okrajnemu uradu slovenski ali nemški dopisi pošiljati? — Za nemške dopise je bil en glas več! Županu Buteljnu je bilo, kakor bi ga bil slap zadel — še senjalo se mu ni, da se bo glasovanje tako obrnilo. Noben udarec, dokler je živ, ga ni tako potrl, kakor to glasovanje. Pa tolažil se je s tem, da pridejo v kratkem nove volitve, in da bo potem s novim odborom večino na svojo stran dobil, in ŝ njó to ustanovil, kar mu je zdaj tako grdo spodletelo.

Tako je župan Butelj obračal, becirkforŝtêar je pa čisto drugače obrnil. Dan pred novo volitvo najme je dal veljavniŝe moŝé pred sé poklicati. Kaj jim je rekel, tega ni nobeden izbleknil, ker jim je ukazal, naj ostane to skrivnost za drugi svet. Nasledek je pa bil ta, da Butelj-Matevŝ ni bil več za župana izvoljen, ampak samo za odbornika, in še to le s prav pičlo merico glasov. Moŝjé, ki so mu poprej za gotovo svoj glas obečali, ti so ga v odločenem času zapustili. Da je bilo to forŝtêarjevo maslo, to je Butelj-Matevŝ koj sprevidel. Je pač res tako na svetu kakor pravi star pregovor: „Komur Bog pomaga, temu pomagajo tudi vsi svetniki.“

Novi župan je bil kosmat nemškutar. Odbornik Butelj od tega časa ni mogel nobenega uradnika za živega več trpeti. Edino nje je imel za tiste, ki so zavora napredovanju slovenskega naroda, ki so največi sovražniki cesarstva, ker proti obstoječim naredbam ravnajo. Odsih mal je bilo Butelj-Matevževu življenje neprestan boj v občinskih sejah. Vse svoje občnokoristne naprave in vredbe: knjižnico, drevesnico itd. vse je videl s časom zanemarjeno in eno za drugim pod nič djano. Zraven tega je bil s svojimi predlogi zmerom in zmerom v manjščini; in da-si je bila stvar še tako pravična in koristna, nemškutarski župan jo je s svojo verno večino podrl. Kar je bilo drugim sveto, to je moralo biti za-nj proketo!

Nekaj dobrega je pa vendar-le iz vsega tega izviralo; najme to, da je popolnoma stopil v zmerom večo vrsto narodnih brambovcev. „Novice“ so bile tista zastava, na katero je na smrt in življenje prisegel, za katero bi bil šel v ogenj in v vodo. Da pa „Novice“ niso nikdar kaj napčnega za naš narod povedale, to Bog vé pa mi Buteljni, ki je beremo. Vesel je podpisal prošnjo zastran vpeljave našega jezika v pisarnice, postal je ud družbe sv. Mohora in slovenske Matice, čitalničar, delal je v narodnem smislu pri volitvah za srenjske in deželne zastopnike, pa le malokdaj je bil tako srečen, da se je iz manjščine izkobacal. Pa čeravno ni zmagal, omagal tudi ni, še manj pa zdvožil nad tem, da naša skozi in skozi pravična stvar vendar-le s časom zmore.

Za blagor svoje domovine se je trudil noč in dan, in trpel vse preganjanje pohlevno kakor grešna duša. Prešern bi pa bil spet o njem rekel: Sreče dar bilà mu je klofuta.

Pa poglejmo malo v Butelj-Matevžev rodovnik, v njegovo zgodovino. Sam o sebi malo vé. Najstarša njegova ustmena sporočila so od tistih časov, ko sta še Bog in sv. Peter po svetu hodila. On vé pripovedati, kako sta nekoč na Krasu pršut kuhala, Kraševci so ga jima pa iz lonca vkradli in na mesto njega kamen noter djali; in v kazen je bojda od tistega časa toliko kamenja po Krasu. Od kod je pa on, tega ne vé; kdo so bili njegovi predniki, tega ne vé; kaka dela so doprinašali, tega ne vé; kje je kaj njegova žlahta po svetu razkropljena, tega ne vé; koliko je kaj njegove zemlje, tudi tega ne vé na tanko; samo toliko se še spominja, da je nekdaj veliko več svetà imel, pa sosed mu je tačas, ko je spal — in spal je dolgo časa — v njegovo škodo mejnike od vseh strani prestavil. Še le v novejih časih je začel grabežljivemu sosedu bolj pazno na prste gledati. Enmalo bolj jasna sporočila ima o kralj - Matjažu in njegovi speči vojski. O francoski vojski in o hudih letih vé še precej, o turški pa in o Lavdonu in cesarici Mariji Tereziji pa že malo. Kako si je pa enkrat sam svojega cesarja izbral, to bom na drugem mestu povedal. Stari zgodovinopisci nam pa pripovedajo, da je v starih časih Butelj bil „breitschultrig und rothhaarig“, da je rad kašo jedel in pa medico pil, ne pa žir kakor svinja, in da je po lesenih bajtah, hramih in varih stanoval, ali si je pa na koléh kolibe v močvirja stavil, po votlih drevesih pa nikdar ni domaril,

kakor divja zverinjad. Da je širokoplečnej, tega ne more skriti; v Ljubljani so mu bojda enkrat hrbet fotografovali, ter po njem kalup za Herkulovo podobo vstrojili. To pa tudi vsi vemo, da se je neki gorenski Butelj še v prejšnjem stoletju v beneškem okroglišču z medvedom tepel. Dlan ima žulavo in izdelano kakor podplat; žareč ogel bi mogel na njej zdržati, pa mu še do živega ne bi prišlo. Njegova pest, bolj kiju podobna, je tehtna, kakor bi bil sam svinec v njej; meče so mu žilave kakor drenova korenina; na prsih mu ni treba oklopa, ona so mu kakor iz železa. Kedar on koga prime, drži ga, kakor bi okovan bil, in „kjer zadene, iskra šine — šest jih pade, kjer porine“. Njegov náhod ali pa konjska smolika, to mu je vse ena, s trpentinom si ga preganja.

„Hoffähig“ naš Butelj nikdar ni bil, ker še treh dedov naštetih ne more; zahteva se jih pa, ne vem, dvajset ali koliko. Če je res, kar je kedaj neki Francoz rekel, da je svet gledališče, ljudje pa igralci, onda je naš Butelj Matevž na tem gledišču samo za štatista in je kaj zadovoljen s to nalogo. (Dalje prihodnjič.)

Smrt.

(Po M. Lermontovu J. Vesel.)

Dan vgasnil je! In nočna tema nebni
Obok v mrtvaško ruho je zavila.
Po njem so švigale in se vrtéle
Bliščeče svetle pike,
Sred njih je naša zemlja se vrtéla;
Na nji, ker je objel jo tihi pokoj,
Že vse je spalo — spal le jaz še nisem.
Edini nisem spal . . . V polsvitu strašnem,
Med žalostjo in radostjo je srčno
Tesnélo mi srce — želje so moje bile,
Veselje ali žalost pomnožiti
S spominom na življenje že končano.
Poslednje vendar le je bilo laže! . . .

Ogrodi iz zapada neizmerne
So dvigati se jele po obocih mračnih,
Zakrivale s seboj so zvezde . . .
Pred njimi zginili so vel'ki sveti,
Vse treslo se je njemu pod nogami,
Ostalo nič neskončno je za njimi!
In glej! približal se je zemski krogli
Mogočni velikan. — Vse je zaspalo,
Nihče se ni vznemiril — jaz edini,
Kar smrtnih je, sem videl, kar ne daj Bog,
Da živa stvar to zopet vidi . . .

In glej, kar dvignil je kostene roke —
 In v vsaki držal roci je človeka
 Tresočega se — bila sta mi znana —
 In sem pogledal na nja — in zajokal!
 Pa čuden glas na enkrat počí: „Malodušni!
 Prahú ino pozabe sin, al nisi
 Vés obnemogel v môkah nestrpljivih
 Že k meni klical — vedi: smrt sem!
 Država moja je brezkončna!
 Glej svoje. Saj poznaš jih — ke rodil si
 Teh dveh umrè ti eden. Al dovolim
 Odločiti osodo nesprosljivo
 Tud ti umreš, in v večnosti utoneš —
 Znaj, kakor zgine čas, takó ljudjé
 In rojstvo ljudsko — le sam Bog je večni
 Povéj nesrečnik!
 Takrat trepet prečuden je po meni se razlíl,
 Zobjé zaklepetavši so branili
 Iz prs poskakati besedam trdim.
 In naposled premogši to zavzete
 Zakričal sem: „oba! oba!“ kostnjaku . . .
 „Jaz vém, da ni več shoda — ni ločitve!
 Živéla dosti sta dozdam, da večno
 Se njima kazni nadaljuje.
 Oj! tudi mene vzemi, zemlje črva —
 Razdrobi zemljo, gnjezdo razprtij,
 Brezumstva ino tuge!
 Vse, vse s prevaro hudo nam ovije,
 Pa ničesar ne podelí nam, razun rojstva
 Proklet naj bode ta podarek . . .
 Brez njega ne poznavali bi tebe,
 Ne revnega in praznega življenja,
 Kjer nič ni nád — in le povsod nevarnost.
 Umró priyatli moji naj, umró naj!
 Težko za ktereга bom plakal:
 Zakaj otroci niso!
 „

In videl sem, kako roké kostene
 Davile so priyatle — in prešli so —
 Ni senc, niti prikazen več ni bilo . . .
 Z megló obraz se smrti pooblačí,
 In taka gré na sever. Dolgo, dolgo
 Roké sem lomil, in solzé požiral
 Stvarnika tožil, in se bal molitve!
 „

Národne stvari: priče, navade, stare vere.

(Nabral in razglasil M. Valjavec.)

XIII. Mura, Mora, Mula, Truta.

(Dalje.)

Ali v Starem Pogorelcu bil je jeden fajn dečko pak je na jem put došla ta ženska na njega i riftek cecala ga i kda je na njega legla, nê mogel nikam se ni krenuti ni genuti. Gda je ž njega od-išla, onda se je prebudil, ali su ga tak prsi bolele, da nê mogel niti sopsti. Gda se je v jutro stal, bil je ves težek, da ga je 'se telo bolelo. On je mam počel povedati, kak mu je nekaj seneči došlo, da komaj denes hodi i da su mu ciceki veliki, kak da bi ga i kaj cicilo. Mati mu je rekla: daj si mira za denes, bumo vidli zutra, kaj ti bô ovu noč pak pazi, more biti kaj k tebi dojde pak ti jako spiš. Naj spati jako, nego pazi pak mi poveš zutra, kaj bôš videl ovu noč i kaj k tebi dojde. On je posluhnal mater pak je čkomel vre od toga. Gda je došel večer, bil je truden, ar je cêl den kosil, bila je baš kositva. On si je legel na ono mesto, gde je prvu noč spal, ali kak je malo zadremal, došlo je mam nekaj na njega pak ga je cicilo, a on je tak strašno ječal, da su ga i nekoji čuli i oni su išli gled, ali su išli bedasto, ar su ružili i vušlo je to čudo ž njega. On se je prebudil pak su ga pitali: kaj ti je, kaj si tak teško ječal? On im je rekel: am nekakov bes hodi na me pak me cici. Ja više ne verujem nikomu, da ne bi hodil; hodi, i tak je žmehek, da se ne morem krenuti niti genuti, a i ciceki me boliju. Spominjali su se jen čas, onda su se rezišli saki na svoje mesto. Kak se je jutro zbudil, mam je počel pripovedati, da nekakov bes hodi na njega i da ga za istinu cici. On je z norije pripovedal babam sakakaj i one su mu rekle, da im naj pokaže ciceke, da mu predi nikaj ne veruju. On im je pokazal ciceke. One su mu se smejale pak su išle gled cicekov i počele su zdajati i riftek je išlo mleko ž njih. Onda su mu rekle: je borme istina prava živa to, da te hodi nekaj cicit; ne boj se, mi zvravimo. Nu baš je bila na to došla jedna suseda pak su mu rekle: ova te bô zvravila, pa su se tak 'si skupa smejali i povedli su susedi, kaj mu fali. Ona mu je povedla, s kem se naj zvravi, da to nê nikaj drugo, nego mura, da ga hodi cicit. Neg znaš ti kaj? ti si deni poleg sebe staro vreče pak da bude išla na te, ti onda primi vreče pak ga hiti na nju, onda ju 'loviš i delaš ž nje, kaj goder bôš štel; em je i na me hodila, ali su i meni tak rekli moja mama pak sem napravila tak; ali na me nê došla, samo kaj sem imela poleg sebe vreče, i nigdar poklem nê više došla, fala budi bogu; samo ti tak napravi, bôš videl, da vujde od tebe. On je rekel, da bô probal i odišel je na delo. Gda je večer došel i gda su se navečerjali, pital je mater svoju, je li mu vreče pripravila. Ona je rekla, da mu je pripravila, samo si je naj zeme, da mu je na drogu. On si ga je zel pak je odišel spat i žene su mu se išce smejale. On se je malo bogu pomolil i legel si je i kak je legel, mam je zaspal a

vreče nekak vu snu hitil daleko od sebe. To je morala mura videti, dojde na njega pak ga je opet cicila. On siromak čul je vu snu, da je nekaj na njem, ali se nê mogel krenuti ni genuti. Gđa je ona ž njega odišla, on se je prebudil, nazaj si je legel, ali je komaj bogšte zaspal. V jutro dojdeju opet 'si skupa. On je 'sem opet povedal, da je i ovu noč hodila na njega i da ga je tak zmučila, da ga je mam zima strla. Žene su se smejale pak su mu rekle: bar te je mlada sneha vračila pak te nê zvrčila, bumo te mi same vračile; daj si mir, samo nâj kleti; bumo vidle, gdo bô jakši vračitel, mi ali naša suseda. Gđa su se naručkali, onda su išle žene sena sušit a on malo kesneše vozit. Nu cêl den su se žene spominale, kak bi ga zvrčile, da je kvar za njega, da bi ga hodila mura cicit. Gđa je došel večer i gđa su pri večerji bili, delale su norije s tem dečkom i dečko bil je baš gospodarov sin pak su z norije rekle: stric, vi nam dajte denes piti, kuliko mi hočemo, ar vam bumo sina vračile, ako nam ne daste piti, ne bumo ga mogle zvrčiti. Na to im je gospodar rekel: pite, kuliko goder morete, neg ga morate i zvrčiti. One su rekle: nu, mi ga bumo sigurno. Gđa su se najeli i napili i gđa su vre išli spat, rekle su žene tomu mladencu: zemi si dvoje vilice pak vu saku ruku zemi jedne pak je tak drži, da budu jedne k drugim gledale, pak si legni na pleča pak se tak pusti da spiš, ali se moraš dobro potajiti; ti nju vezda četrti večer moraš dobiti, pak bôš čul, gđa ti bô išla od nog gore i gđa ti vre dojde do glave, onda samo skupa stisni vilice i gđa ju 'loviš, nâj ju pustiti, nego nas zovi. Vezda idi pak dobro pazi, kaj smo ti povedle i baš tak delaj, kak smo ti rekle. Gđa su ga 'se navčile, kaj mora delati i kak se mora potajiti, onda je odišel spat. On si je zel dvoje vilice vu saku ruku jedne pak je obrne kak da bi koga štel klati. Legne si na pleča pak se je potajil, da spi pak je čakal tô muru. Mura je mislila, da on zbila spi pak si je mam sela na noge njegve i počela se je prgeliti na njega i gđa je vre došla mu svojom glavom do cicekov, samo je stisnal vilice i mam ju je prebol z jene i druge strane i tak ju je lovil. Ona ga je mam počela prositi, da bi ju pustil, da više nigdar ne bô došla na njega. On ju nê pustil, nego je zval svoje žene, da naj idu gledet, da je 'lovil. Ona mu se je išče bole prosila i gori ruke digla, da ju naj pusti. On ju nê štel pustiti. Dodrčale su žene i moži tam i mam su poznali, da je suseda. Onda joj on reče: vezda mi poveč, zakaj ti hodiš na me i zakaj me ciciš i mučiš, prvo te ne pustim. Onda mu je počela ona pripovedati: moj dragi prijatelj i sused, ja sem si činila, kaj su mi druge beštije krive, da nisem mogla deteta zanositi, a sudjeno mi je bilo decu roditi, pak vezda me je dobri bog odsudil, da moram tuliko let na ov svet hodit se tret i mučit i druge ciciti moram, kuliko bi bila dece imela na ovom svetu, i nigdar nisem na miru, navek moram i tam delati; oprosti mi, ne bôm više došla na te, a sakem mestu me bijeju i loviju. Na to su se ove žene presupile, kak je to veliko zlo. Onda su mu rekle: daj, pusti ju, i mi ti pomoremo, ako znaš, da bi ti vu čem mogle, ti si naša suseda. Ona

im je na to rekla, znam ja, moje strine, da sem ja vaša suseda, ali vi mi ne morete nikaj pomoči, nego vam ja velim, da povečte, da si nijedna boža duša naj nigdar ne čini na ovem svetu, da ne bi mogla deteta zanositi, ar jako veliku muku trpi na drugem svetu kak i ja trpim, i vi si najte nigdar za nigdar nijena to napraviti, ar vam je to veliki i težki greh, i to povedajte, kudgoder budete hodili. On ju je pustil in ona je odišla. In on mladenec je povedal baš njejnemu môžu, da ju je bil 'lovil i da je njemu in njegovim ženam povedla, za kaj hodi i po kaj. (To mi je povjedao starac Imbro plemeniti Šatvar, koj je bio u prvoj vojni s Napoleonom prvim, feldbeblin' kod sekcije plemičke. On je to čuo od svoga deda i da je „dedek rekel, da je to prava živa istina.“) — Zamladinec.

15. Bila si je jena sneha 'činila, kaj je samo jedno dete imela i nijednoga više, a bi bila morala imeti šestero. Baš ta žena se je delala norca z onih žen, koje su imele puno dece, pak 'da su se tak žene spominale, rekle su njoj: fali bogu, da ti nê več sudjeno, nego samo jedno dete, da ti imaš kuliko ja, ne bi se ti tak delala norca. To je jedna govorila, koja je imela osmero dece. — Pri ovej hiži nisu se žene skorem nigdar posvadile, neg su si bile dobre med sobom jedna z drugom, samo se je gdagda koja s koje z norije norca delala, z istine nigdar nê žalne reči rekla jedna drugi. Ali je ova sneha najprvo mrla i ostavila je môža z detetom. Mrla je z naglom smrtjom i nê nikaj povedla, da bi si bila 'činila da nê više dece imela, samo je na zadnji vuri kričala: deca moja, deca moja, dečica draga, gde ste? Nju su imeli si radi pak im je bilo jako za nju, i 'si su baš on večer bili v hiži pak su 'se čuli, da je kričala za svoju decu, a imela je samo jedno, pak je zvala, kak da bi je puno imela, i s temi rečmi je dušu spustila. Gđa su ju pokopali i držali karmine, čuli su na jemput vani njejn glas, nu nisu nikaj zato dali, ar su mislili, da im se tak čini, da su se 'si za nju plakali. Jeni dva mesece za tim nisu nikdar nikaj čuli pri hiži, ali poklem se je čul saki mlad (gđa se mesec pomladi) njejn glas pri hiži, ali nê nikomu nikaj zla napravila. Gđa je leto dan zminalo, na jemput je pukel glas, da ova žena hodi dimov i da je postala mura i da hodi cicit mužke i ženske i jeden ju je bil 'lovil pak ju je jako zbil i pustil ju je, ali gđa ju je štel pustiti, na jem put ju je prepoznal, da je to njegva teca. Kak ju je pustil, mam je postala visoka žena, da je komaj na nju mogel gledeti. Vezda se je bil jako poplašil. Bog ju je poslal tam, gde je bila njejna hiža, môž i cela rodbina. Dojde dimo: 'si su se je poplašili, kak je došla z drugoga sveta sim, a vre su dve leta. Ona im je mam rekla: najte se bojati nikaj, ja vam nikaj neču, neg vam povem kaj moram povedati. Vi znate, da sem ja samo jedno jedino dete imela oyde, a bi jih morala više imeti, išče petero, pak sem si 'činila, da nisem mogla zanositi, a bog me je kaštiguval i je me postavil za muru i tuliko let bôm morala iti po svetu i tretu se i mučiti i druge ciciti, kuliko bi bila morala dece na ovem svetu poroditi; joj joj, pomagaj! ja moram tam na drugem svetu sako i sledne svoje dete pojesti;

imela sem jedno i morala sem je pojesti. Nikaj me nê staralo jesti i nikaj mi nê bilo tak težko, kak mi je bilo lasi jesti. Naj bô prokleta ona žena, koja si napravi, da nemre zanositi deteta a z môžkom glavom živi i greši. Kuliku ja muku trpim! povečte 'sem i 'sakomu, da je to smrtni greh i ja bôm celoj našoj rodbini povedla a vi povečte sakoj ženi; vi mi nemrete nikaj pomoči nijedna; z bogom, ja vezda idem, ar je došla vura moja. 'Si su 'se razplakali i ona je odišla svojim putem i riftek je 'se sakoj rodbini povedla i skorem saka je mam išla povedat njejnoj hiži, ali su i tam rekli: bila je i pri nas. — Zamladinec.

Ptiči z govornim petjem.

(Zapisal L. Stepišnik, mlinar v gorni Lužnici.)

Slovenecem najbolj znani ptiči z govornim petjem so:

1. Škerjanec prepeva kmetom, kedar na polji delajo in je k delu priganja: delaj, delaj itd. orji, orji, orji, sej, sej, sej, vrzi, vrzi itd. Tako prepevaje se škerjanec mirno vzdiguje proti nebu, in nas opominja marljivim biti in moliti, da bomo časno in večno srečni.

2. Prepelica rada delavcem na polji za kratek čas popeva rekoč: Pet pedi, vele, vele, pet pedi, pet pedi itd., in lene delavce opominja, da bi še-le „vele pet pedi“ delali urno naprej.

3. Šprahovec zgodaj zjutraj v spomladi popeva rekoč: Vstani, vstani, vstani paver! hitro, hitro, hitro, delat, delat, delat, pojdi orat, pojdi orat, pojdi orat, deni, deni, deni, pojdi v planino, pojdi v planino, sekaj, sekaj, črstvo, črstvo, skrij sekiro, skrij sekiro, vrž jo, vrž jo, beži, beži, beži.

4. Foga (ptič), se najbolj s pastirji šali, če otroci na pašnikih živino zgubijo in je jokaje iščejo. Foga je šaljivo nagovarja in praša: A aj — Juri? kaj si zgubil — kobil? Nisi vidil, ki je bil; a aj, na uni njivi je bil; in ga nisi vidil; a aj, cik crknil ti je kobil, ga ne boš več dobil itd.

5. Vdeb zgodaj spomladi v naših krajih popeva: Ven, ven! — ko ga otroci zaslišijo, rekó: Pojdimo le ven, od za peči iz hiše; vdeb nas že kliče se iti na veško ledino kratkočasit in razveseljvat.

6. Strnad, ko ječmen zori, si popeva: „Čuj, čuj, čuj ti kej ječmen diši“, in ko mu otroci mladiče vzamejo, žalosten popeva: Pod hribcem, nad hribcem itd.

7. Senica spomladi uči ljudi zmernosti rekoč: Cepli mal, cepli mal, da te zlodej ne bo jemal itd.

8. Vrabec čvrči, kedar ima zrna dosti: žito imam pa žaklja nimam itd., in ko mu zrnja zmanjka, pa žvrli: žakelj imam pa žita nimam, siten, siten, žleht, žleht, črn, črn itd.

9. Ko slišijo otroci maverico v bližnjem gozdu s kljunom po suhih vejah tolči, rekó: Spomlad je tu, pojdimo le ven na veško ledino se kratkočasit, maverica nas že kliče.

Take in enake glase imajo nektare ptice na Slovenskem.

Književni obzor.

Valenštajn. *Dramatično delo. Spisal Miroslav Šiler. Poslovenil France Cegnar. V Terstu. Založila tržaška čitalnica. Tisk avstrij. Lloyd 1866.* — Komur je znana dovršenost Cegnarjevih prevodov Šilerjevih tragedij „Marija Stuart“ in „Viljem Tell“, ta je gotovo z nami vred željno pričakoval njegove prestave sloveče Šilerjeve trilogije „Valenštajn“, katerega prvi del „Valenštajnov ostrog“ je že pred dvema letoma zagledal beli dan. Od vseh prijateljev Cegnarjeve muze živó zaželeno delo je prišlo pred kratkim časom na svitlo s pripomočjó znanega slovenskega rodoljuba J. Kalistra — kteremu bodi za to čast in hvala — ker bi bilo morda brez njegove pomoči Slovencem še delj časa skrito ostalo. Kar se tiče prevoda, reči se mora o njem, da je na vse strani popolnoma dovršen. Ako prebiraš krepko, blagoglasno besedo slovenskega prevoda, zares čudil se boš, s koliko vernostjo je naš pesnik visoki duh nemškega klasika posnel; pri vsem tem je vendar prestava tako naravna, tako lahko umevna in svojstvu našega jezika tako primerna, da misliš najizvrstniše izvirno delo pred seboj imeti. Radi bi natisnili tu kak prizor, da bi se bralci sami prepričali krasote Cegnarjeve besede, pičli prostor nam vendar tega ne pripušča; upamo vendar, da-si priskrbi večina Glasnikovih bralcev sama celi prevod.

Kar se pa tiče novih oblik, ki so rabile pesniku v priučjočem delu, teh mu sosebnó v lepoznanškem delu nikakor ne moremo potrditi, saj jim je celó g. Levstik v svoji slovnici samo pod črto ali v opazkah mesto dal. Nekatere izmed njih se s časom brez dvombe obležejo slovenski pisavi; njih večina pa je s staro slovenščino zamrla, čemú tedaj z mrtvimi med žive, ker zbujajo samo nejevoljo med bralci in begajo toliko potrebno edinost!

Oblika priučjočemu delu je prekrasna in cena z ozirom na prelično opravo 1 gld. 50 nkr. prav nizka. Naj nas razveseli visoko cenjeni pesnik v kratkem spet s kakim novim izvirnim delom ali klasiškim prevodom — pa brez nenaravnih, neblagoglasnih, novi slovenščini mrtvih oblik, kakor so: dejanije, čelovek, notranjest in šenekaj drugih. Delajmo z združenimi močmi za sedanjost; naši zanamci bodo že sami za-se skrbeli.

Jugoslovensko slovstvo. Podučnih listov za slovenski narod, „Čitavnica“ imenovanih, ki so se po jedernatih sestavkih že vsem Slovencem prikupili, je prišel v Gradcu IV. zvezek z mnogimi podučnimi spisi na svitlo. Obsega na petih polah sledeče reči: „Ravnopravnost in robstvo“ od J. Šumana, Šubičev spis „Pota človeške omike“ IV., Šturovo znamenito razpravo „O narodnih pesmih in pravljicah plemen slovanskih“ II., „O ljudskih šolah“ od dra. J. Geršaka; „O kopelih in toplicah“ od Fr. Gabrona, „Solni davek“ od Geršaka, „Kratek popis zemlje“ IV. od V. Ogrinca, „Socijalne razmere na Avstrijskem“ od Geršaka, „Obrazi iz starodavnega življenja“ III. od J. Borovskega, „Županovanje“ od Geršaka in kopico raznih zanimivih

črtic. Ni treba „Čitavnice“ na novo priporočati Slovencem, saj se že sama dosti priporoča po svojem zapopadku. Cena je temu zvezku 50 nkr. — V Zagrebu je zagledal beli dan II. zvezek letašnjega hrvaškega znanstvenega časopisa „Književnika“, ki obsega sledeče razprave: „O važnosti sakupljanja narodnih pravnih običaja ko Slovena“ II., sebosno zanimiv spis od dra. V. Bogišića; dalje „Prilozi k tumačenju naših narodnih pjesama“ od J. Radetića, „Statistika moralnosti u Hrvatskoj in Slavoniji“ od P. Matkovića in konec Vukosovičevoga spisa „Dosadanji napredak u prirodopisu“ z raznimi književnimi vestmi. — Narodna čitalnica v Dobrovniku izda zabavnik „Dubrovnik“, ki izide v krasni obliki in bo obsegal okoli 500 strani. Obseg mu bode jako zanimiv; med mnogimi drugimi spisi bode zapopadal zgodovinsko povest „Azi-beg“, Banovo tragedijo „Car Lazar“, razne hercegovinske pripovedke iz Vrčevićeve zbirke, pesem „Car Mehmed in Skenderbegova sablja“ od J. Sundečića, Meda Pucića pesem „Poma“, „Božić u Crnoj gori od Dučića, staro komedijo Mara Držića in še mnogo drugih lepoznanjskih in podučnih sestavkov od raznih pisateljev. Sklepamo to naznanilo z željo, da kmalo izide in si najde pot tudi k nam Slovencem. — V Pragi je prišla hrvaška slovnica českega jezika na svitlo; spisal jo je prof. Bratelj. — Srbska Matica je razpisala ceno 50 cekinov za najboljšo zgodovinsko igro; poslale ste se jej v ta namen dve igri: „Kraljica Jakvinta“ žaligra v petih djanjih in „Kosmajka“, drama v štirih djanjih. Za razsojevalce sta bila izvoljena dr. J. Subotić in J. Djordjević.

Poljsko slovstvo. Poljska lepoznanjska književnost jako lepo napreduje; s posebno skrbjo pa se obdeluje poljski roman. Sloveči romanopisec Kraszewski pripravlja za natis roman „Tułaczi“ v 4 zvezkih, zgodovinski obraz poljske emigracije. — Med novo izdanimi romani se hvali „Na gruzah“ v dveh zvezkih od Szumskega, ki je nadaljevanje romana „Niewolnicy serca“ od istega pisatelja. — Bogato obdarovani Jan Zacharyasiewicz biva zdaj v Varšavi, kjer izdaja nova svoja dela; posebno hvalijo njegov roman „Intryga“, ki se je natisnil v časopisu „Bluszcz“. — V Lvovu je prišel na svitlo najlepši zgodovinski roman znanega pisatelja J. Dzierzkowskega pod naslovom „Universał hetmański.“ — Med mlajšimi poljskimi pisatelji zbuja občno pozornost, kakor piše „Včela“ Pavlin Štahurski. Prvo večje delo mladega pisatelja je prekrasna novela „Przed laty“, ki je, najpred v „literackem dzienniku“ tiskana, zdaj v posebni izdavi v Lvovu na svitlo prišla. To njegovo delo ga vrsti med najboljšje poljske romanopisce; zdaj se tiska v imenovanem časniku nova povest tega bogato obdarovanega pisatelja. — V Parizu je jela v majhnih knjižicah izhajati „Narodna poljska biblioteka“ za prosto ljudstvo. Doslej so zagledale beli dan „Księgi pielgrzymstwa polskiego“ in „Artikuly pielgrzymy“ od A. Mickiewicza; dalje J. Kochanovskega prevod Davidovih psalmov. V tisku se nahaja prekrasna povest „Marie“ J. Zaleskega. — Poljski zgodovinar J. Szujski je ravno kar dovršil obširno delo „Dzieje Polski“; četrti in poslednji del je izšel v Lvovu in pripoveda zgodbe iz leta 1796 do leta 1864.

Rusko slovstvo. Zbrana dela slovečega ruskega pisatelja A. V. Družinina, ki je pred kratkim umrl, so prišla v 8 velicih zvezkih v Petrogradu na svitlo. Kot najizvrstnije njegovih del se hvali vrsta obrazov po imenu „Prošloje léto v dèrevně“, ki je prišlo prvokrat l. 1862 v „Ruskem věstniku“ na svitlo, in pa novela „Polinka Saksova“. — Grof M. V. Tolstoj je izdal dve novi deli, namreč zgodovinski roman „Vladimir Synkov“ iz zanimive dobe cara Ivana IV. in pa „Razkazy iz istorii ruskoj cerkvi“. — Plodovita pisateljica, ki piše pod imenom Eugen Tur, je izdala novi roman „Katakomby“ iz prve kerščanske dobe. — Med večimi deli poslednjih dni se odlikujejo „Kartinnyja galerije Evropy“ prekrasna zbirka znamenitih malarskih izdelkov, dalje „Zgodovina ruske literature od Vodovozova in „Zgodovina ruske poezije“ od Miljukova. — Verni slikar národnega življenja ruskega, N. V. Uspenskij je spisal nov roman z naslovom „Fedor Petrovič“ in ga natisnil v Otečestv. zapiskih. — Maloruska mladež v Lvovu oskrbi v kratkem popolno zbirko spisov najslavnejšega maloruskega pesnika Tarasa Ševčenka s pesnikovim životopisom.

* Bronislav Zaleski je izdal v Parizu — kakor piše Včela — prekrasno delo s 24 mojstrovskimi podobami lastnega dela pod naslovom „Življenje v stepi kirgiski“. Obseg tega spisa, pa tudi podobe so vredne občne pozornosti. Zaleski je Poljak, ki je bil v kirgisko stepto prognan. Devet let je tam preživel in peš in jež stepto prehodil. V izbornih obrazil se nam slikajo ljudje in narava; vidimo brezkončno stepto, oživljeno samo z velblodi, jurtami in kočovniki; vidimo močali, gole skalnate stene, rusko terdnjav Novo-Petrovsk in aktanske gore. V tem delu so zapopadene tudi nekatere narodne pesmi kirgiske, pravlјice in pripovedke, katerih obseg je popolnoma nov.

Besednik.

Iz Celovca 20. kimovca. — S srčnim veseljem pozdravljamo novi plod Matične delavnosti, s katerim je ravno kar naše slovstveno polje obogatila, namreč: „Národní koledar z letopisom za leto 1867“ in pa „Vojvodstvo Kranjsko“ in „Vojvodstvo Koroško“ v zemljepisnem, statističnem in zgodovinskem oziru. Ker nam danes še ni mogoče obširniše pregovoriti o zapopadku imenovanih treh bukev, zato hočemo tu samo na kratko pregledati, kako se je v najnovejšem času Matica razrasla. V občnem zboru 11. maja 1865 je štela 712 udov, sedaj jih imá 941, torej jih je prirastlo v enem letu 229. Med njimi jih je 530 iz ljubljanske, 222 iz lavantinske, 25 iz krške, 40 iz goriške, 33 iz tržaške in 91 iz drugih škofij. Veselo se je že razmnožilo število udov v ljubljanski in lavantinski škofiji, da-si ravno se med njimi še marsiktero znano ime pogreša; žalost ti vendar prevzame srce, ako pogledaš v goriško, tržaško ali celó v krško škofijo. Slovenska Matica

je letos lepo pričela svojo delavnost in pokazala, da jej je resna volja se iz vseh moči poganjati za povzdigo naše znanstvene in lepoznanške literature. Skrajni čas je, da se zbudé domorodci tudi po Koroškem, Goriškem in Tržaškem in se v prav obilnem številu združijo okoli slovenske Maticе, da bode od leta do leta bolj razraščala in vsako leto prav lepega sadú obrodila. Ne dvomimo, da bodo privabile letošnje prelepe bukve iz vseh strani obilo novih udov; sosebnost pa želimo to od nas Korošcev, da ne ostanemo v našo največo sramoto tudi v prihodnje poslednji v imeniku matičnih podpornikov. — Da si pridobi družba sv. Mohora tudi za prihodnje leto kaj prav zanimivih krajsih spisov za Večernice in Koledarček, zato razpiše pet daril po deset goldinarjev za najboljše pripovedne ali podučne sestavke. Ti sestavki naj bodo za priprosto ljudstvo zanimivi, po obsegu in po pisavi prav jedernati in blizo pol tiskane pole obširni; pošljejo pa naj se vsaj do konca tekočega leta. Ob enem se opominja, da poteče obrok prej razpisanima dariloma po 100 in 120 gld. s koncem meseca listopada t. l. Naj dojde o pravem času obilo primerne delo! — Uk na celovških srednjih šolah se prične okoli srede t. m. Upati je, da se odmeri po našem nasvetu slovenščini s prihodnjim letom tudi na naši gimnaziji večje število ur, kakor jej gredo po šolski osnovi, ker se je število slovenskih učencev tudi v zgornjih razredih nekaj pomnožilo. Ker sl. benediktinski samostan doslej še nima v svoji sredi za slovenski nauk popolnoma sposobnega učitelja, pride ta čas na našo gimnazijo za nam. učitelja naš visoko cenjeni pisatelj, g. A. Umek Okiški. Da se družbine bukve tudi za prihodnje leto o pravem času izgotovijo, dalo se je že v Blaznikovo tiskarnico Jančarjev rokopis „Umni vinorejec“ in nadaljevanje „Življenja svetnikov in svetnic božjih“ od dra. J. Rogača. Kmaló se pošlje v natis sloveča Wiesemanova povest „Fabiola“ v A. Zupančičevem prevodu. Knjige se bodo tiskale v 6000—7000 iztisih.

Iz Ljubljane. (*Vesela prikazen v narodnem življenji meseca septembra 1866.*) — c — Ta mesec je prvi v letu, da ti nimam, „ljubi Glasnik“ iz središča slovenskega naroda nič grenkega naznani o narodnem našem življenji. Čudno se bode to zdelo komu, a vendar je taka. Kdor pogleda naše časnike meseca septembra lanskega leta, ta bode skoro v vsacem listu po 20. njegovem dnevu bral veselje, katero je bilo vsem avstrijskim Slovanom prešinilo srca in kaka nada o bodočnosti se jim je vzbudila o cesarjevem manifestu 20. septembra. Bogu bodi potoženo, da nam leto dni ni obrodilo pričakovanega sadú. Čemu neki tega omenjam v dopisu za list, ki ni namenjen politiki? Zató, ker tudi letošnji september nam Slovincem budí veselje in rodi nado, da se prelepo razcvita tisto društvo, ki je dosedaj edino, pri katerem se shajajo vsi Slovenci in posvetujejo o stvari, kateri je glavni namen, slovenskemu narodu pripravljati in gladiti pot do prave omike. Pač ni težko uganiti, da menim „Matico slovensko“, katere odbor je 26. t. m. imel 4. svojo sejo in ktera je danes 27. sept. obhajala drugi občni zbor ali god. Da nam veselje klije iz teh dveh sej, tega se bode čast. bralci „Glasnikov“

prepričali iz njenih važnih sklepov. Da mi dopis ne zraste predolg, zato v poročilu o odborovi seji izpuščam one sklepe, ki zadevajo lažo in hitrejšo upravo našega društva. Omeniti pa vendar moram sklepa, da se bodo Matičine knjige, ki ostanejo po razpošiljatvi udom, izročile enemu ljubljanskih bukvarjev, ki je bode sam prodajal in drugim bukvarjem po navadnih odstotkih oddajal na razprodajo takó, da bode Matica le ž njim imela račun, on pa z vsemi družimi knjigarji. Ravno s temi odstotki bode ta bukvar knjige dajal tistim Matičinim udom, ki ob enem pri njem kupijo najmanj 5 iztiskov. Za ta posel se mu bodo se ve da nekoliko večji odstotki dovolili, kakor samim prodajalcem. Matica pak vsake izdane knjige obdrži le 150 iztiskov zató, da semtertje po odborovem sklepu more kakova darila dajati izvrstnim učencem in šolskim ali župnim knjižnicam. Pretehtni odborovi sklepe 4. seje pak so bili naslednji: 1) da je predsedništvo s tajništvom prav storilo, da je vse štiri knjige razposlalo vsem udom, toraj tudi letnikom, in da vsi, ki za 1866. l. t. j. do 1. jan. 1867. l. pristopijo k Matici, dobé, ako knjige pred njihovim pristopom niso razprodane, vse tri poslednjič izdane knjige, namreč vojvodstvo kranjsko, vojvodstvo koroško in koledar z letopisom; — 2) da Matica naprosi g. profesorja Erbena, da nam statistični spregled vseh ostalih slovenskih dežel izgotovi in pošlje, kakor je Matici obljubil z lastnoročnim listom 25. jan. 1865. l.; — 3) da Matica Mohorjevi družbi brez kacega povračila prepusti Ravnikanjev rokopis „utopljenici ali potovanje v Spicbergen“; — 4) da Matica prevzame g. Tušekov rokopis „štirje letni časi“, izdelan po slavnem Rossmässlerji; — 5) da Matica dá tiskati g. Erjavčevo „mineralogijo“, izdelano po Fellöckerji; — 6) za g. Žepičevo „latinsko čitanko“, ki jo je v rokopisu izročil Matici, in za P. Ladislavovo „latinsko slovnico“, ki se nam obeta, so se volili pregledovalci. Dalje moram povedati, da so gg. štajerski odborniki prevzeli nalogo in skrb, da se Erbenov spis, ki ga pošlje o slovenski štajerski deželi, njihova dežela v zemljepisnem, statističnem in zgodovinskem spregledu obširnejše in natančnejše obdela tako, da bode dala knjiga 15 — 20 pol. Hvala in slava jim! Iz teh sklepov lahko razvidimo, da se smemo za 3. leto toliko knjig nadjati, kolikor jih bodo mogle dati tiskati denarne Matičine moči.

Iz 2. občnega zbora naše Matice pa na čelo stavim naše presrečno veselje, da se ga je 80 do 90 udov, vnetih rodoljubov, in to skoro iz vseh slovenskih dežel udeležilo. Iz tajnikovega sporočila pa smo zvedeli veselo novico, da se je število Matičinih udov meseca septembra pomnožilo za 74, tako da Matica, ako se odštejejo oni, ki so odmrli, in oni, ki so odstopili od nje, danes šteje 1015 družnikov. Le tako naprej! In tako tudi pojde, ako — kakor je tajnik sklenil svoje sporočilo — složno in vsestransko delajo vsi zvesti in navdušeni rodoljubi, eni, da Matici pridobivajo udov, eni pa, da skrbé za pripravne rokopise, kajti tako delovanje bode spremeljal tudi blagoslov božji, brez kterega naša dela nikdar nimajo vspeha. Po tem poti Matica naša kmalu dospé do tega, da bode po

svojem namenu koristila našemu narodu s tem, da mu poskrbi zdrave duševne hrane ter mu pomaga do hitrejšega napredka in do prave omike, v kateri smo brez svoje krivde zaostali za národi, katerim so bile in so še milejše okoliščine. Mirno je teklo vse posvetovanje pri tem zboru, le pri točki o tajnikovi plači, ki jo je odbor mogel postaviti v proračun, ker mu ni znano, ali se bode dal tudi za prihodnje leto dobiti tajnik brez plače, se je vzdignil nekaj vihar. Stavili so se nasprotni predlogi, katerih pa g. predsednik ni dal na glasovanje, češ, da Matičina pravila dajejo to pravico odboru, pa ne velikemu zboru. Volilnih listov za nove odbornike namesto izvajanih se je oddalo 60 in izvoljeni so bili a) za ljubljanske gg. dr. Jan. Bleiweis, Luka Svetec, Iv. Vávru, Fidel. Trpinec in Anton bar. Cojz; b) za vnanje pa: gg. And. Janežič, Jož. grof Barbo, And. Winkler, dr. Jož. Ulaga in Pet. Hicinger. — Da je bila „beseda“, ki jo je naša čitalnica ta dan na večer napravila matičarjem na čast, izvrstna, tega mi pa skoro ni treba praviti. Da se nam povrne vsako leto tak vesel dan, to so bile srčne želje vseh zbranih rodoljubov.

* Po nasvetu sl. učiteljskih zborov goriške in ljubljanske gimnazije in više realke ljubljanske je vis. c. k. ministerstvo „Cvetnika“ I. del za berilo v nižih razredih naših gimnazij in realek potrdilo. Ker je prvi natis tega dela razun 10—15 iztisov že ves razprodan, izide za šolsko rabo do srede t. m. drugi nekoliko popravljeni natis. Posamezni sestavki so se sem ter tje v besedi še nekoliko bolj oliali, 10—12 se jih je pa z drugimi, za šolo bolj prikladnimi spisi zamenilo. Izide pa drugi natis v založbi Lieglove knjigarnice v Celovcu do srede t. m.; če bi pa trebalo, utegne se prvi razdelek (1—6 pol), že zdaj razposlati. II. del Cvetnikov pride v teku prihodnjega leta na svitlo; v njem se bode napredovalo, kar se je v prvem pričelo.

* Dne 12. m. m. je bila 4. glavna seja slovaške „Matice“, h kateri je prišlo iz vseh strani okoli 300 slovaških domorodcev. Njeno premoženje od leta do leta bolj narašča, tako da šteje sedaj že 57.682 gld. 84 kr., kar daje na leto 3273 gld. 94 kr. obresti. Med knjigami, ki v kratkem zagledajo beli dan, so: II. in III. tečaj matičinega „Letopisa“, 2. natis 1. dela „Čitanke“, „Ovocinár“, Čulenova „Počtoveda“, „Národní kalendar za l. 1867“ in „Spomenica“ tristoletnice N. Šubič-Zrinskega. Bodi vsem slovenskim domorodcem skrb, da se tudi naša „Matica“ tako veselo razmnoži.

Imenik čast. gg. naročnikov. Za celo leto so dalje plačali: 285—87. J. Martelanec, Fr. Logar in Slav. Černe, bogoslovci v Trstu; 288. gospica Jerica Dolinar na Primskovem; 289. Fr. Cegnar, c. k. viši telegrafist v Trstu; 290. Ferd. Krsnik, kupč. poslovođa v Trstu; 291—92. Fr. Rus in Fr. Mekinec, gimnazijalca v Ljubljani; 293. J. Toroš, žand. stražovodec v Kistanji; 294—95. bl. gospa Adela Radošek in Fr. Rataj, c. k. biležnik v sl. Bistrici; 296. V. Pfeifer na Raki; 297. Fr. Celestin, modroslovec na Dunaji; 298. sl. Čitavnica na Reci; 299. A. Umek, dov. modroslovec na Dunaji; 300. J. Razpotnik v Litiji. (Dalje prih.)

Listnica. G. M. V. v V. Došlo, pa nekaj prepozno; zato je se v dodatku natisne; g. J. P. v G. V kratkem.